

Załącznik do Uchwały
Nr XXI/103/04
Rady Gminy Szumowo
z dnia 26.08.2004r.

Gminny Program Ochrony Środowiska

dla GMINY SZUMOWO

Opracowanie: Zenon Jastrząb

Grażyna Jastrząb

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

SZUMOWO 2004

1. WSTĘP

1.1. Wprowadzenie

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. "Program ochrony środowiska Gminy Szumowo" jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do 2015 r., jak też planem wdrożeniowym na lata 2003-2006.

- ❑ W myśl art. 10 Ustawy o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw z dnia 27 lipca 2001r. (Dz. U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085), niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w nowych przepisach o ochronie środowiska.

1.2. Podstawa opracowania

Podstawą opracowania Programu ochrony środowiska Gminy Szumowo jest:

- ❑ art. 10 Ustawy z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085) - nakładającego na gminę obowiązek opracowania ww. programu do dnia 30 czerwca 2004r.

Na szczeblu gminnym projekt gminnego programu ochrony środowiska uchwała Rada Gminy Szumowo.

1.3. Główne założenia programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym gminy, w programie zaprezentowano:

- ❑ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ❑ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

1.4. Cel programu

Program ochrony środowiska daje wytyczne dla formułowania polityki ochrony środowiska w regionie. Zawarte w nim zadania pozwolą zapewnić odpowiednie warunki życia mieszkańców przy zakładanym rozwoju gospodarczym.

Cele programu sformułowano następująco:

- **integracja aspektów ekologicznych ze zrównoważonym rozwojem społeczno-gospodarczym *gminy*, w której wymagania ochrony wspierają jej rozwój gospodarczy,**
- **edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w sprawach ochrony środowiska.**

Założeniem programu jest określenie w szczególności: celów, priorytetów i działań ekologicznych, a także środków niezbędnych do osiągnięcia wytyczonych celów, w tym mechanizmów prawno-ekonomicznych i środków finansowych.

1.5. Zawartość programu

Opracowanie obejmuje zakresem:

- określenie aktualnego stanu środowiska w gminie,
- prognozowane zmiany w zakresie ochrony środowiska,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie ochrony środowiska,
- określenie instrumentów finansowych służących realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

2. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH ORAZ TECHNICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA

2.1. Krajobraz, klimat i formy użytkowania terenu.

2.1.1. Położenie.

Gmina Szumowo leży w Województwie Podlaskim na południowo-zachodnim krańcu Powiatu Zambrskiego, na terenie byłego województwa łomżyńskiego na obszarze Wysoczyzny Wysockomazowieckiej.

Jednostkę samorządową tworzy 19 sołectw:

- Głębocz Wielki, Kaczynek, Kalinowo, Krajewo Budziły, Łętownica, Ostróżne, Paproć Mała, Paproć Duża, Pęchratka Polska, Radwany Zaorze, Rynoły, Srebrna, Srebrny Borek, Stryjki, Szumowo, Wyszomierz Wielki, Zaręby Jartuzy, Żabikowo Prywatne, Żabikowo Rządowe.

Na terenie gminy przeważają użytki rolne, które zajmują 70,10% powierzchni; lasy 24,29%; pozostałe grunty 5,61%. Jest to teren w większości równinny, położony w dorzeczu Narwi i środkowego Bugu. Stanowi krajobrazowe przedłużenie Niziny Mazowieckiej. Łączna długość rzek i kanałów w gminie wynosi 18,54 km. Są to dopływy Narwi i Bugu, takie jak: Ruż, Orz,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Wągroda, Kanał Szumowo-Lętownica. Gmina Szumowo charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym oraz niewielkim zanieczyszczeniem środowiska, należy do makroregionu „Zielone Płuca Polski”.

Położenie Gminy Szumowo na tle powiatu zambrowskiego

2.1.2. Klimat

Warunki klimatyczne

Według podziału Polski na regiony klimatyczne, dokonanego przez W. Okołowicza Powiat Zambrowski a więc i Gmina Szumowo położona jest w regionie mazurskim.

Klimat panujący w tym regionie kształtowany jest pod niewielkim wpływem Morza Bałtyckie-

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

go oraz wzrastającym oddziaływaniem kontynentalizmu wschodniego, o czym świadczą przede wszystkim amplitudy roczne temperatury powietrza wynoszące 23,5°C (Szepietowo).

Warunki klimatyczne powiatu scharakteryzowano w oparciu o dane meteorologiczne ze stacji w Szepietowie z lat 1961 - 1970, które uznano za reprezentacyjne dla tego terenu.

Temperatura powietrza

Średnia roczna temperatura powietrza jest znacznie niższa w porównaniu do większości terenów Polski i wynosi 6,5°C. Średnia temperatura miesiąca najcieplejszego - lipca - również nie jest wysoka i wynosi 17,3°C, zaś średnia temperatura miesiąca najchłodniejszego - stycznia - jest bardzo niska i wynosi -6,2°C. Roczna amplituda temperatury wynosi zatem 23,5°C. Najwyższe temperatury maksymalne notowane są w miesiącach najcieplejszych z maksymalną wartością 22,7°C występującą w lipcu. W porównaniu do większości terenów Polski wartość ta nie jest wysoka.

Niska średnia temperatura minimalna miesiąca najchłodniejszego (stycznia) wynosi -9,3°C, co świadczy o narastającym wpływie cech kontynentalnych.

W ciągu roku notuje się średnio około 127 dni przymrozkowych (temperatura minimalna poniżej 0°C), co jest wielkością charakterystyczną dla wschodniej Polski. Dni przymrozkowe pojawiają się już we wrześniu i występują jeszcze w maju. Dni mroźnych (temperatura maksymalna poniżej 0°C) notowanych jest około 65, a bardzo mroźnych (temperatura minimalna poniżej -10°C) około 36. Dni mroźne i bardzo mroźne najczęściej występują w miesiącu najchłodniejszym - styczniu. Na omawianym terenie obserwuje się stosunkowo mało dni gorących (około 26). Najczęściej występują one w lipcu.

Okres wegetacyjny trwa od 200 do 210 dni w roku. Długość tego okresu jest charakterystyczna dla Polski wschodniej i północnej (wg L. Bartnickiego).

Wilgotność względna powietrza i mgły

Średnia roczna wilgotność względna powietrza kształtuje się na poziomie 81%. Wartość ta zbliżona jest do przeciętnej na terenie Polski. Terenami najbardziej narażonymi na powstawanie zastoisk wilgotnego powietrza, a także powstawania i utrzymywania się mgieł są obszary wilgotnych łąk i pastwisk, znajdujące się głównie w dolinach cieków wód powierzchniowych. Na terenach tych parowanie wód powierzchniowych jest szczególnie duże, a tym samym wilgotność względna powietrza wysoka (w cieplej połowie roku).

Zachmurzenie

Średnie roczne zachmurzenie jest nieco wyższe od przeciętnego dla Polski i wynosi 6,5° w skali jedenastostopniowej. W przebiegu rocznym największe zachmurzenie obserwowane jest w listopadzie (8,1°) i grudniu (8,0°), natomiast najniższe we wrześniu (5,2° pokrycia nieba). Dni

---

pogodne - z zachmurzeniem średnim nieprzekraczającym 2° pokrycia nieba - notowane są średnio około 42 razy w roku. Najczęściej obserwowane są w kwietniu (5,5 dnia), sierpniu i wrześniu (5,2 i 5,1 dnia), zaś najrzadziej w listopadzie (0,7 dnia). Łącznie w ciągu roku obserwuje się tu około 143 dni pochmurnych.

Jak wynika z powyższego, najkorzystniejsze warunki pogodowe panują we wrześniu, zaś najmniej korzystne w listopadzie i grudniu. Warunki fizjograficzne obszaru gminy szumowskiej są zbyt mało zróżnicowane, aby mogły mieć wpływ na rodzaj i wielkość zachmurzenia.

Opady atmosferyczne

Opady atmosferyczne na terenie Powiatu Zambrowskiego scharakteryzowano na podstawie danych zebranych w latach 1891 - 1930 na stacjach opadowych Wądołki Borowe i Wierzbowo - najbliższej położonych tego rodzaju stacji w stosunku do badanego terenu.

Region otrzymuje od 560 do 571 mm opadu w skali rocznej, z czego na okres wegetacyjny (IV-IX) przypada 360 mm. Maksimum opadów w ciągu roku obserwuje się w sierpniu - 84 mm, zaś minimum w lutym - 27 mm. Opady letnie różnią się od zimowych długotrwałością i natężeniem. Latem są one zazwyczaj krótkotrwałe i o dużym natężeniu, zaś zimą długotrwałe i o niewielkim natężeniu. W ciągu roku obserwuje się około 15 dni z burzą - co jest ilością charakterystyczną dla Polski południowo-wschodniej. Najczęściej dni burzowe obserwowane są w maju i czerwcu (3,7 i 3,2 dnia).

Pokrywa śnieżna zalega dosyć długo - średnio około 94 dni w roku. Jest ona obserwowana od listopada do kwietnia, lecz nie utrzymuje się stale z uwagi na odwilże. Maksimum dni z pokrywą śnieżną obserwuje się w styczniu (około 28).

Niewielki teren oraz małe zróżnicowanie jego form nie wpływają na wielkość i rozkład sum opadów atmosferycznych.

Wiatry

Na omawianym terenie dominują wiatry zachodnie (20,7% przypadków w ciągu roku). Najrzadziej notowane są wiatry północno-wschodnie (5,6% przypadków). Rozkład kierunków wiatru w poszczególnych porach roku jest identyczny jak w rozkładzie rocznym. Bardzo rzadko występują cisze. Średnio w roku występują one w 2,5% obserwacji, najczęściej latem (3,3%), a najrzadziej zimą (2,1%). Cechą charakterystyczną dla tego terenu jest występowanie niewielkiej ilości cisz oraz wiatrów o stosunkowo niewielkich prędkościach. Średnia prędkość wiatru wynosi tu 3,2 m/s. Największymi prędkościami charakteryzują się wiatry zachodnie (szczególnie wiosną i zimą).

2.1.3. Formy użytkowania terenu.

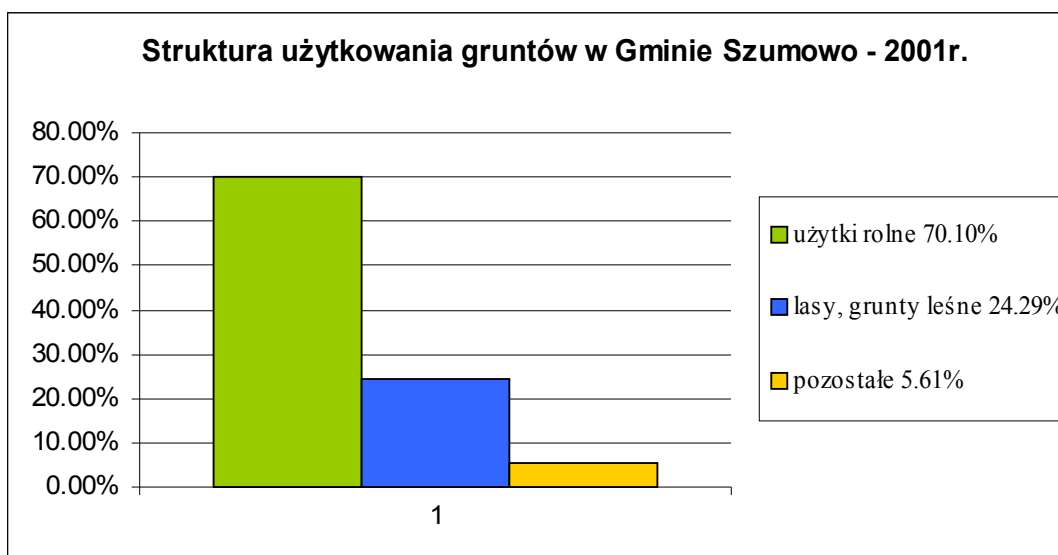
Powierzchnia Gminy Szumowo wynosi 14115 ha. Użytki rolne zajmują 9895 ha (70,1% po-

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

wierzchni gminy), lasy 3429 ha (24,29%) . Grunty orne stanowią 77% użytków rolnych a użytki zielone – 22%.

Tabela Nr 1. Formy użytkowania terenu w Gminie Szumowo

Pow. gminy [ha]	Użytki rolne [ha]	Lasy [ha]	Grunty orne		Użytki Zielone		Sady i inne	
			[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
14115	9895	3429	7601	77	2220	22	74	0,7

2.1.4. Rzeźba terenu.

Według fizyczno-geograficznego podziału Polski obszar Gminy Szumowo należy do Wysoczyzny Wysokomazowieckiej. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona, a jej powstanie związane jest z akumulacyjną działalnością lodolodu środkowopolskiego oraz akumulacyjno-erozyjną działalnością wód lodowcowych i rzecznych w okresie zlodowacenia środkowopolskiego. W rzeźbie gminy dominuje płaska, silnie zdenudowana wysoczyzna morenowa, wyniesiona do wysokości 132-135 m n.p.m. Jej płaska powierzchnia opada łagodnymi, lecz wyraźnymi i regularnymi zboczami w kierunku dolin rzecznych, a wznosi się pagórkowato w kierunku wału Czerwonego Boru, którego południowy kraniec wchodzi na teren gminy.

Na obszarze gminy występują formy pochodzenia antropogenicznego, jak wyrobiska eksploatacyjne i poeksploatacyjne żwirowni, wykopy i nasypy drogowe. Na znacznych obszarach pierwotna rzeźba terenu jest silnie zmieniona wskutek działalności gospodarczej człowieka.

2.1.5. Wody

2.1.5.1 Wody powierzchniowe.

Łączna długość rzek i kanałów w Gminie Szumowo wynosi 19,00 km. Są to dopływy Narwi i Bugu. Na naszym terenie znajdują się źródła rzek Orz i Ruż będących lewobrzeżnymi dopływami Narwi oraz Wągrody i Kanału Szumowo-Łętownica, będących dopływami Małego Broku- Broku i Bugu.

Na charakteryzowanym terenie brak jest naturalnych zbiorników wód powierzchniowych. W wyniku eksploatacji pokładów kruszywa w obrębie wsi Szumowo powstało wiele sztucznych zbiorników retencyjnych, które w przyszłości mają być wykorzystywane głównie do celów retencyjno-rekreacyjnych i przeciwpożarowych.

2.1.5.2 Wody podziemne.

Na terenie gminy znajdujący się wał Czerwonego Boru budują utwory piaszczyste i piasczysto-żwirowe. Stanowi on obszar zasilania warstw wodonośnych dla sąsiednich terenów. Pokrywający go las wpływa korzystnie na jakość i zasoby wód gromadzących się w tym naturalnym zbiorniku. U jego zboczy mają swoje źródła wszystkie ciekі podstawowe płynące przez teren gminy.

Jakość wody w pierwszej warstwie wodonośnej jest bardzo dobra. Są to wody lepszej jakości niż większość ujmowanych za pomocą głębokich studni wierconych. Fakt ten związany jest niewątpliwie z brakiem uprzemysłowienia terenu.

2.2. Gleby

Na obszarze Gminy Szumowo występują gleby wykształcone z polodowcowych piasków, żwirów, glin i pyłów oraz współczesnych osadów torfowych, namulów, utworów aluwialnych, deluwialnych i piasków eolicznych. Możemy wyróżnić takie rodzaje gleb jak:

- gleby brunatne właściwe pochodzące z glin,
- czarne ziemie występujące w sąsiedztwie ziem brunatnych,
- gleby bagienne.

Gmina Szumowo charakteryzuje się dobrymi warunkami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wskaźnik-65,7 pkt, przy 54,3 pkt w województwie podlaskim). Najwyższą wartość przedstawiają gleby brunatne i bielcowe występujące w okolicach wsi: Srebrny Borek, Paproć Duża, Wyszomierz Wielki, Pęczratka Polska zaliczane do 2 kompleksu pszennego dobrego i 4 żytniego bardzo dobrego w IIIa i IIIb klasie bonitacji gruntów ornych. Odznaczają się dużą zasobnością w składniki pokarmowe, korzystnymi warunkami wodno-powietrznymi i są łatwe do uprawy.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

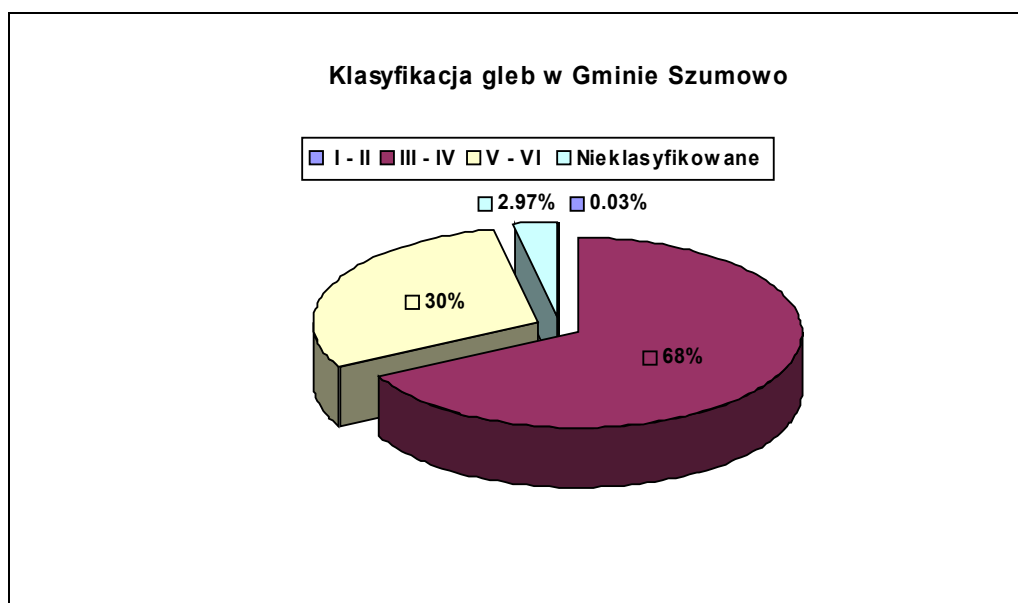
Grunty orne o lżejszym składzie mechanicznym zajmują niewielki procent powierzchni. Są to gleby brunatne, bielcowe lub sporadycznie czarne ziemie. Zaliczają się one do 5 i 6 kompleksu żytniego dobrego i słabego klasy IVa - IVb. Są one mniej urodzajne niż powyższe i są wrażliwe na susze.

Gleby najslabsze – kompleksu żytniego bardzo słabego - zajmują znikomy procent powierzchni omawianego terenu. Są to zwykle piaski słabo gliniaste na piaskach luźnych, łatwo przepuszczalne i ubogie w składniki pokarmowe. Należą one do V lub VI klasy bonitacyjnej.

Na terenie gminy występują bardzo korzystne warunki dla rolnictwa w szerokim zakresie upraw, nawet o bardzo wysokich wymaganiach pokarmowych. Tak dobre warunki glebowe determinują rolniczy kierunek gospodarki na tym obszarze. W strukturze obszarowej największy odsetek zajmują gleby III i IV klasy bonitacyjnej, natomiast klasy I i II- ej udział jest znikomy. Za-
leżności te obrazuje wykres.

Tabela Nr 2. Klasyfikacja gleb w Gminie Szumowo

Klasa gleb	I - II	III - IV	V - VI	Nieklasyfikowane
Udział procentowy	0,03%	68%	30%	2,97%

2.3. Zasoby leśne

Lasy zajmują 3428,75 ha, co stanowi 24,20 % ogólnej powierzchni gminy. lesistość gminy jest mniejsza od średniej krajowej, wojewódzkiej i powiatowej.

Lasy spełniają wielorakie funkcje, wynikające z potencjału biotycznego ekosystemów leśnych i preferencji społecznych Są to funkcje ekologiczne (ochronne), gospodarcze (produk-

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

cyjne) i społeczne (socjalne). Funkcje lasu mają charakter współzależny a płynące z użytkowania lasów korzyści dla społeczeństwa są wielkościami nieograniczonymi.

Największe powierzchnie leśne znajdujące się na terenie gminy Szumowo występują w północnej i środkowej części gminy:

- uroczysko Rząśnik,
- uroczysko Żabikowo,
- uroczysko Srebrna-Wyszomierz Wielki,
- południowy kraniec kompleksu leśnego Czerwony Bór.

Prowadzeniem gospodarki leśnej na terenie gminy Szumowo zajmuje się Nadleśnictwo „Łomża”. Gospodarką w lasach prywatnych znajduje się w kompetencjach starosty. Starosta Zambrowski na mocy zawartego porozumienia zlecił prowadzenie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach prywatnych również Nadleśnictwu „Łomża”. Gospodarka ta prowadzona jest na podstawie planów urzędniowych lasów sporządzanych dla poszczególnych wsi.

Tabela Nr 3. Zestawienie lasów państwowych i prywatnych w gminie

Rodzaj własności	Pow. Lasów Państwowych w ha	Pow. Lasów Prywatnych w ha	Lesistość %
	1091,12	2337,63	24,2

2.4. Zasoby surowców naturalnych.

2.4.1.1 Budowa geologiczna.

Podłoże geologiczne stanowi prekambryjska platforma wschodnioeuropejska tzw. Wyniesienie Mazursko-Suwalskie. Na terenie tym zalegają osady mezozoiczne i kenozoiczne, charakteryzujące się niewielką miąższością. Utwory trzeciorzędowe wykształcone zostały w postaci piasków, iłów i mułków. Ich miąższość jest zmienna, co wynika między innymi z procesów denudacji oraz erozji zachodzących podczas miocenu i pliocenu. Z kolei osady czwartorzędowe, osiągające znacznie większą miąższość, reprezentowane są przez:

- utwory akumulacji lodowcowej (zwałowe) w postaci glin piaszczystych i pylastych oraz piasków, piasków gliniastych,
- utwory moreny czołowej z piaskami, żwirami i glinami,
- utwory zastoiskowe czyli pyły i łył pylaste,
- utwory wodnolodowcowe charakteryzujące się piaskami drobno- i średnioziarnistymi,
- utwory deluwialne, na które składają się piaski drobne i pylaste, gliny piaszczyste,
- utwory aluwialne w postaci namułów organicznych pylastych i piaszczystych, pyłów oraz glin,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- utwory bagienne wykształcone w postaci torfów.

Na terenie gminy następuje obniżenie platformy w kierunku obniżenia podlaskiego, na krystaliniku zalegają paleozoiczne osady kambru, ordowiku, syluru i permu. Utwory ery mezozoicznej, występujące na całym omawianym obszarze zaliczane są do triasu, jury i kredy, posiadają miąższość od 300 do 800 m. Oligoceńskie piaski stanowią użytkowy poziom wodonośny, który ujmowany jest z głębokości około 200-250 m studniami głębinowymi.

2.4.1.2 Użytkowe surowce mineralne

W granicach gminy znajduje się kilka udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego, piasków, piasków ze żwirem oraz torfów. Są to obszary o różnym stopniu rozpoznania geologicznego. Wydobywane kruszywo wykorzystywane jest jako surowiec głównie w budownictwie ogólnym i drogowym.

Tabela Nr 4. Wykaz udokumentowanych złóż kopalin w gm. Szumowo

Nazwa złoża	Zasoby	Rodzaj kopaliny	Kategoria udokumentowania	Uwagi
Szumowo	14148 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C2	Część złoża zawodniona, obecnie w eksploatacji
Radwany Zaorze	184 566 tys. t, pospółka, piasek 683 tys. t	piaski drobne i średnie z przewarstwieniami piasków grubych i żwirów	kategoria C2	złoże w eksploatacji
Żochowo- Radwany Zaorze	-	pospółki piasku i żwiru	-	złoże nie jest eksploatowane
dolina Rużu w okolicach Głębozca Wielkiego	2 564 tys. m ³	torf olchowy i turzycowo-olchowy	zasoby szacunkowe	złoże nie jest eksploatowane
Okolice wsi Ostróżne	71 tys. nr	torf turzycowo-zmurszały	zasoby szacunkowe	złoże nie jest eksploatowane

W Gminie Szumowo określono dwa perspektywiczne obszary występowania kruszywa naturalnego: na zachód i północny-wschód od zabudowań wsi Szumowo oraz surowców ilastych na południe od zabudowań wsi Głębozcz Wielki.

2.5. System obszarów chronionych

Poza umiejętnościami racjonalnego korzystania z dóbr przyrody, ważną rolę odgrywa również ochrona przyrody, realizowana poprzez tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych i krajobrazowych, ustanawianiu pomników przyrody, ochronie gatunkowej roślin i zwierząt, ochronie powietrza, wód i gleby. Na terenie gminy nie ma udokumentowanych obszarów chronionych.

2.5.1. Użytki ekologiczne.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania niektórych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamienice, itp. Użytki ekologiczne stanowią istotny element struktury przyrodniczego krajobrazu. Występują w nich liczne gatunki roślin i zbiorowisk wodnych oraz ptaków i drobnych zwierząt, głównie bezkręgowców. Wiele z nich to rzadkie i zanikające składniki flory i fauny naszych okolic. Dotychczas tereny takie były traktowane jako nieużytki gospodarcze, bez względu na ich wartość przyrodniczą. Ulegały więc powszechnie, uproduktywnieniu przez osuszanie, zaorywanie itp. zabiegi, a występująca na ich terenie flora i fauna uległa zupełnemu zanikowi.

Na terenie gminy jest jeden użytek ekologiczny: Bagno „Moczary” w obrębie wsi Wyszomierz (pow. 2,12 ha).

Na takim obszarze zabrania się:

- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin,
- zbioru wszystkich dziko rosnących roślin,
- niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód i gleby oraz powietrza,
- wydobywania torfu i innych kopalin,
- niszczenia gleby oraz zmiany sposobu jej użytkowania,
- palenia ognisk,
- zmiany stosunków wodnych.

2.6. Techniczna infrastruktura ochrony środowiska gminy.

2.6.1. Zaopatrzenie w wodę

Infrastruktura techniczna do korzystania z wód podziemnych to: ujęcia wód (studnie wiercone i stacje wodociągowe - stacje uzdatnia wody) i sieć wodociągowa oraz hydrofornie. Wykaz pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód dla jednostek komunalnych i zakładowych wraz z podaniem ilości studni głębinowych oraz dopuszczalnym średnim dobowym poborem wód zawiera **załącznik nr 2**.

Tabela Nr 5. Zestawienie poszczególnych parametrów danych technicznych dotyczących zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy

Stopień zwodociągowania	Nazwa ujęcia (lokalizacja)	Q_{rz} urządzeń do ujmowania i	Q_{pot} istniejących urządzeń do ujmowania i	Liczba mieszkańców podłączonych	Długość sieci
-------------------------	----------------------------	----------------------------------	--	---------------------------------	---------------

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

		uzdatniania wody	uzdatniania wody	do wodociągu zbiorczego	
%	-	m ³ /d	m ³ /d	-	km
97	Wodociąg wiejski Srebrny Borek	2232	2232	816	88,153
	Wodociąg wiejski Szumowo	3456	3456	1432	
	Wodociąg wiejski Łętownica	2448	2448	1303/26	
	Wodociąg wiejski Pęczratka	2904	2904	667	
	Wodociąg wiejski Paproć Duża	2616	2616	434	
	Wodociąg wiejski Wyszomierz	2568	2568	210	

Aktualnie dla pełnego pokrycia zapotrzebowania na wodę eksploatowanych jest 12 studni głębinowych na potrzeby mieszkańców. Dobowa zdolność produkcyjna istniejących stacji wodociągowych wystarczy na zaopatrzenie w wodę wszystkich mieszkańców gminy. Do 100% zwodociągowania nie będzie potrzeba budować nowych stacji ani ujęć wodnych.

Z sieci wodociągowej korzysta w gminie ok. 4800 osób, co stanowi 97 % gospodarstw domowych. Długość sieci wodociągowej wynosi obecnie 88,153 km, a stan techniczny sieci jest oceniany jako dobry.

2.6.2. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Prowadzona gospodarka wodno-ściekowa w Gminie Szumowo wpływa niekorzystnie na stan czystości rzek. Powoduje to wzrost zużycia wody, a co za tym idzie wzrost ilości ścieków, których nie ma szansy oczyścić nawet w stopniu dostatecznym. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, z których większa część jest nieszczelna.

2.6.2.1 Ścieki komunalne

Tabela Nr 6. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem

Wyszczególnienie	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (%)
Województwo podlaskie	56,0
Powiat zambrowski	57,0
Gmina Szumowo	0

Gmina Szumowo posiada „Program ogólny kanalizacji i oczyszczalni ścieków” zawierający rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej opracowany w 1994 roku przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Komunalnych w Białymstoku. Zaprogramowano w nim mieszany system kanalizacji grawitacyjno - tłocznej z 9 sieciowymi przepompowniami kończącymi układy grawitacyjne. Proponuje się wykonanie 7 układów kanalizacji obejmujących grupy wsi z lokalnymi oczyszczalniami ścieków w wytypowanych miejscowościach: Kaczynek, Stryjki, Szumowo, Srebrny Borek, Łętownica, Pęczratka i Paproć Duża. W pierwszej kolejności zaprogramowano realizację sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, o docelowej przepustowości około 300 m³/d, w miejscowości gminnej. Scentralizowanym systemem kanalizacji sanitarnej zostaną według programu objęte wszystkie wsie w gminie. Miejscowość gminna posiada opracowaną w trzech wariantach „Koncepcję odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków bytowo-gospodarczych” przez Biuro Projek-

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

towo-Badawcze PROEKO z 2001 roku według, której do pełnego skanalizowania Szumowa należy wybudować około 8 km sieci (zarówno w wariantcie kanalizacji grawitacyjnej i podciśnieniowej).

2.6.3. Gospodarka odpadami.

Gmina Szumowo korzysta ze składowiska odpadów dla Zambrowskiego Związku Gmin (miasto Zambrów, gminy: Zambrów, Kołaki Kościelne, Rutki, Szumowo oraz gminy z terenu woj. mazowieckiego: Andrzejewo, Zaręby Kościelne, Nur) w Czerwonym Borze. Jest ono urządzone zgodnie z wymogami ochrony środowiska - tj.: w zakresie rodzajów odpadów składowanych, procedury przyjmowania odpadów, sposobu ich składowania, rodzaju i grubości stosowanej warstwy izolacyjnej, prowadzenia ewidencji odpadów.

Odpady niebezpieczne

Według danych z Urzędu Marszałkowskiego (tylko jedna firma z terenu gminy złożyła sprawozdanie o odpadach za 2003 rok!) na terenie gminy Szumowo w 2002 roku wytworzono ok. 11 Mg odpadów niebezpiecznych a w 2003 roku ok. 12,50 Mg. Głównym producentem odpadów niebezpiecznych jest:

Zakład Produkcji Kruszyw, Kazimierz Rupiński, ul. Przemysłowa 28, 18-305 Szumowo.

Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów niebezpiecznych przez Zakład Produkcji Kruszyw, Kazimierz Rupiński, prezentuje tabela 7.

Tabela Nr 7. Ilość i rodzaj wytworzonych odpadów niebezpiecznych w roku 2002 i 2003 przez Zakład Produkcji Kruszyw, Kazimierz Rupiński, Szumowo.

Kod odpadu	Opis	Sposób postępowania z odpadami	Nazwa firmy, która zagospodarowała odpady lub której przekazano odpady	Ilość [Mg]	
				2002 rok	2003 rok
130208	Oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe	odsprzedaż	„Rafit” Sp. z o.o., 61-371 Poznań, ul. R. Maya 1; Baza Paliw w Płochocinie, ul. Długa	10,89	12,230

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

			1, 05-850 Płochocin		
--	--	--	---------------------	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Podlaskiego Urzędu Marszałkowskiego i na podstawie ankiet.

Ponadto wytwarzanie odpadów niebezpiecznych deklaruje:

Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „ROLBUD” sp. z o.o., ul. Cmentarna 37, 18-305 Szumowo, a są to zużyte rtęciówki i świetlówki (160821) w ilości 0,01 Mg w 2002 roku oraz 0,02 w 2003 roku. Odpady te są unieszkodliwiane przez PGK w Zambrowie oraz ANIMAR z Szumowa;

„SZUMO-KRUSZ” s.c. Stanisław Budziszewski, Edward Ślepko, ul. Przemysłowa 5, 18-305 Szumowo, są to oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe (130208) w ilości 0,8 Mg w 2002 roku oraz 0,93 Mg w 2003 roku. Odpady te są odsprzedawane firmie „Rafit” Sp. z o.o., 61-371 Poznań, ul. R. Maya 1.

Znaczny problem stanowią zużyte baterie i akumulatory, pochodzące z eksploatowanych maszyn rolniczych. Największe zagrożenie dla środowiska naturalnego wśród odpadów powstających na terenach wiejskich stanowią opakowania po nawozach sztucznych, folie po sianokiszonkach i kiszonkach oraz opakowania po środkach myjąco-dezynfekujących, pestycydach i innych środkach ochrony roślin stosowanych powszechnie w produkcji rolnej. Odpady tego typu są często składowane w bezpośrednim sąsiedztwie gruntów, na jakich były stosowane, co stanowi źródło skażenia gleby jak i produktów rolnych pozyskiwanych z tych terenów. Niewspółmiernie większe zagrożenie jednak stanowi niekontrolowane spalanie tych odpadów w piecach węglowych lub centralnego ogrzewania na terenie gospodarstw. Skutkiem tego typu postępowania jest tak zwane zjawisko niskiej emisji, m. in. dioksyn i furanów, powstających wskutek spalania związków chemicznych w trakcie niekontrolowanych procesów w niskich temperaturach. Emisja tych niebezpiecznych substancji z kominów przydomowych, chociaż niewielka w skali jednego gospodarstwa, to w przypadku pomnożenia przez liczbę emitatorów, średnio liczona w ilości kilkaset sztuk w jednej miejscowości, daje znaczna ilość emitowanych zanieczyszczeń do powietrza.

Docelowo odpady niebezpieczne kierować należy do unieszkodliwienia w zakładach specjalistycznych, posiadających odpowiednie zezwolenie.

2.6.4. Energetyka

2.6.4.1 Ciepłownictwo

Na terenie gminy Szumowo ogrzewanie odbywa się w większości z wykorzystaniem indywidualnych kotłowni na paliwo stałe, w niewielkim procencie na olej opałowy i gaz. Brak jest central-

nego systemu grzewczego obsługującego poszczególne miejscowości. Domy mieszkalne posiadają kotłownie indywidualne, w większości opalane są węglem i drewnem.

2.6.4.2 Gazownictwo

Przez teren gminy Szumowo przebiega gazociąg tranzytowy Rosja - Niemcy. Według "Koncepcji zagospodarowania kraju" przewidywany jest, równoległe do istniejącego, drugi przewód gazociągu tranzytowego o takiej samej średnicy. Istniejący system gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie województwa podlaskiego pozwala na bezpośrednie zaopatrzenie w gaz przewodowy gminę Szumowo. Źródłem zasilania będzie gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 250 mm relacji Zambrów - Ostrów Mazowiecka przebiegający przez teren gminy. Dokładne informacje zawiera „Koncepcja gazyfikacji gminy Szumowo”.

2.6.4.3 Elektroenergetyka

Na terenie powiatu zambrowskiego gminy pobierają energię elektryczną z istniejącej stacji transformatorowej 110/15kV /GPZ/ w Zambrowie, zasilanej liniami napowietrznymi 110kV krajowego systemu transformatory 110/15kV o mocy 16 MVA każdy. W chwili obecnej moc transformatorów jest wystarczająca i pokrywa zapotrzebowanie na moc i energię elektryczną istniejących odbiorców. W GPZ znajdują się wolne pola 15kV.

Obok GPZ znajduje się posterunek energetyczny obsługujący odbiorców energii elektrycznej z terenu miasta Zambrowa oraz gmin sąsiednich. Odbiorcy na terenie miasta zasilani są siecią napowietrzną i kablową 15kV poprzez stacje transformatorowe 15/0,4kV słupowe, wieżowe i parterowe. Na terenie miasta znajduje się 85 stacji transformatorowych 15/0,4kV o łącznej mocy transformatorów 28.613 kVA.

2.6.5. System komunikacyjny, transportowy.

Gmina Szumowo jest zlokalizowana bezpośrednio przy ważnej drodze krajowej nr 8 Warszawa - Białystok. Droga ta przecina gminę na dwie części, co daje bardzo dobre połączenie wsi z systemem dróg krajowych. W programie rozwoju sieci drogowej droga nr 8 jest przewidziana do dalszej modernizacji i podniesienia jej rangi do klasy S tj. dróg ekspresowych co najprawdopodobniej utrudni komunikację między miejscowościami położonymi po jej obu stronach. Przez teren gminy przebiega ok. 11,5 km ww. drogi krajowej. Droga nr 8 posiada obecnie wstępne opracowania koncepcyjne ustalające docelową obsługę terenów przyległych, sposób modernizacji, lokalizacji węzłów i przejazdów oraz zasady obsługi (możliwości lokalizacji MOP- Miejsca Obsługi Podróżnych, dopuszczalne włączenia i drogi zbiorcze). Opracowanie powyższe było uzgadniane przez administrację drogi i gminę.

Oprócz drogi krajowej nr 8 głównymi drogami o znaczeniu regionalnym pozostaną kierunkowo drogi powiatowe. Podstawowe połączenia ciągów dróg powiatowych uwzględnione w systemie kierunkowym to:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- Śniadowo - Szumowo (wg dotychczasowych ewidencji nr 23 540),
- Wyszomierz – Pęchratka Polska - Pęchratka Mała (wg dotychczasowych ewidencji nr 23 537),
- Zambrów - Nowy Borek - Srebrna (wg dotychczasowych ewidencji nr 23 571),
- Wyszomierz - Rynoły (wg dot. ewidencji nr 23 565),
- Szumowo – Srebrna – Króle Małe (wg dot. ewidencji nr 23 568 nr 23582);
- Szumowo – Żabikowo Rządowe (wg dot. ewidencji nr 23 566)
- Wyszomierz – Radwany - Stryki (wg dot. ewidencji nr 23 560)
- Szumowo - Radwany (wg dot. ewidencji nr 23 527)
- Szumowo – Andrzejewo (nr 23571-576);

Przez teren gminy nie przechodzi żaden trakt kolejowy. Odległość od linii kolejowej i terenów stacyjnych w Czyżewie (trasa Warszawa-Białystok) wynosi około 22 km, co pozwala na częściowe uwzględnienie kolei w transporcie osobowym i towarowym. Jest to magistrala pierwszorzędowa, zelektryfikowana i dwutorowa.

3. ROZWÓJ GOSPODARCZY

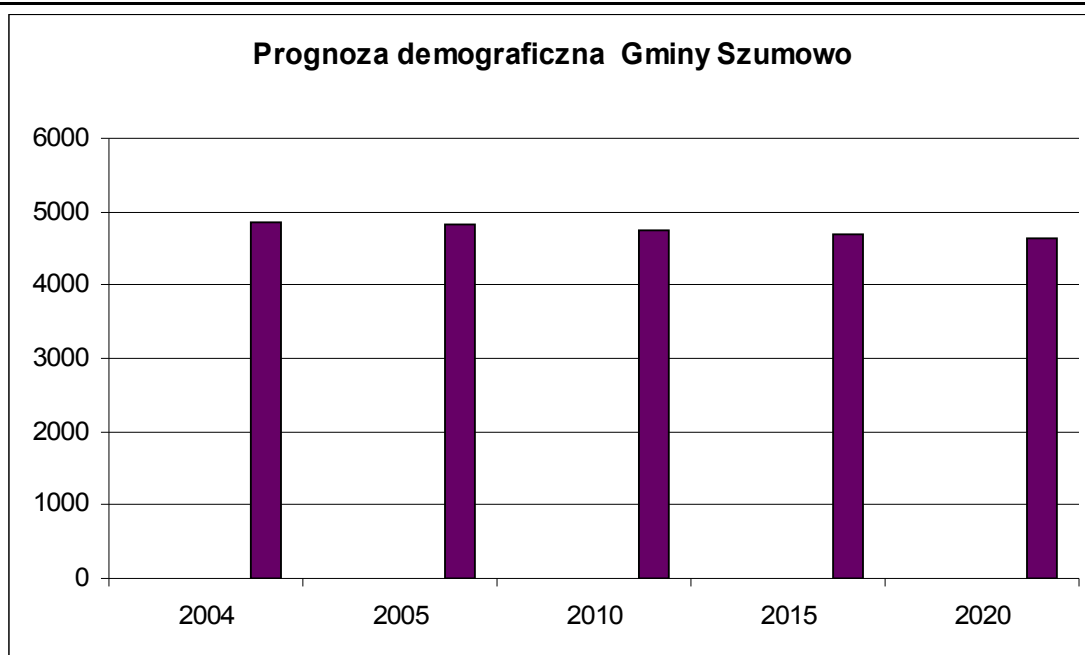
3.1. Demografia

Tabela Nr 8. Prognoza liczby ludności dla gminy Szumowo w latach 2004-2020

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2010</i>	<i>2015</i>	<i>2020</i>
Liczb ludności gminy Szumowo	4866	4834	4751	4683	4637

Źródło: opracowanie własne.

Prognoza liczby ludności dla gminy Szumowo w latach 2004-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl/prognoza demograficzna)

Zgodnie z prognozą GUS liczba ludności gminy Szumowo w 2020 roku zmniejszy się o ok. 5% w stosunku do liczby ludności z 2003 roku.

Przyrost naturalny

Analiza liczby ludności w okresie 1995-2001 wykazuje, że liczba mieszkańców w gminie Szumowo stale maleje. Warunki dalszego rozwoju demograficznego kształtują się niezbyt korzystnie. W ostatnich latach obserwuje się spadek przyrostu naturalnego. Czynnikiem decydującym o stałym zmniejszaniu się corocznych przyrostów ludności jest duży spadek liczby urodzeń. Współczynnik dzietności wciąż się obniża. Czynnikiem demograficznym, który z pewnością wpływa na niski poziom dzietności kobiet, jest coraz mniejsza liczba zawieranych małżeństw.

Ze względu na trudną sytuację społeczno-gospodarczą, w najbliższych latach nie nastąpią zasadnicze zmiany w tym zakresie. Utrzyma się niski przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. W związku z powyższym przewiduje się spadek liczby ludności gminy do 4700 osób w roku 2005, do 4600 w roku 2010 i do około 4600 osób w 2020 roku. Zasoby siły roboczej będą stopniowo zmniejszały się, utrzymując się na poziomie około 51% ogółu ludności. Równocześnie następował będzie stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym do 19,5% w roku 2005, do 20,5% w 2020 roku

- Aby ograniczyć niekorzystne czynniki rozwoju demograficznego, należy dążyć do zahamowania procesu odpływu ludności z gminy poprzez:
  - podniesienie poziomu wykształcenia ludności i przygotowania zawodowego

- mieszkańców oraz unowocześnienie bazy oświatowej,
- podniesienie standardu życia mieszkańców gminy do wymogów europejskich,
  - tworzenie nowych miejsc pracy,
  - wzmocnienie sieci osiedleńczej na terenach związanych z rozwojem turystyki i rekreacji na terenach poeksploatacyjnych oraz agroturystyki w miejscowościach o małej produkcji rolniczej,
  - zmniejszenie bezrobocia poprzez kreowanie własnej polityki zatrudnienia, wspieranie przedsiębiorczości oraz podnoszenie kwalifikacji bezrobotnych,
  - poprawę stanu bezpieczeństwa publicznego i walkę z przestępczością,
  - dążenie do jeszcze lepszego funkcjonowania szkół, biblioteki gminnej, Gminnego Ośrodka Kultury,

3.2. Gospodarka rolna, leśna, gospodarcze wykorzystanie wód

Do warunków sprzyjających rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy należą: gleby, klimat, rzeźba terenu oraz warunki wodne gminy.

3.2.1. Gospodarka rolna

Dominującym działem gospodarki gminy jest prywatne rolnictwo. W gminie jest 793 gospodarstwa rolne o średniej powierzchni 13,05 ha. W ostatnich latach następuje systematyczna koncentracja obszaru gruntów w obrębie gospodarstw większych, towarowych, produkujących duże ilości dobrego produktu na rynek. Dynamika tego procesu jest dość wolna, ponieważ brak jest alternatywnych rozwiązań socjalnych dla rolników i ich rodzin, którzy decydują się na zmianę zawodu i wyzbycie się swoich gospodarstw.

3.2.2. Gospodarka leśna

Prowadzeniem gospodarki leśnej zajmuje się Nadleśnictwo „Łomża”. Natomiast gospodarka w lasach prywatnych znajduje się w kompetencjach starosty. Gospodarka ta prowadzona jest na podstawie planów urzędniowych lasów sporządzanych dla poszczególnych wsi.

3.2.3. Gospodarka wodna

Elementem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy jest klimat. Agroklimat jako współzależność warunków klimatycznych i wymagań roślin uprawnych jest mało zróżnicowany. Jego jakość wyraża się za pomocą wskaźnika bonitacji agroklimatu, stąd warunki klimatyczne oceniane są jako sprzyjające dla rolnictwa.

Bezpośredni jak też pośredni wpływ na przestrzeń produkcyjną gminy ma rzeźba terenu. Wskaźnik bonitacji rzeźby terenu (liczony w 10-punktowej skali IUNG) ok. 4 mieści się w przedziale terenów korzystnych dla produkcji rolnej.

Warunki wodne są jednym z najważniejszych sprzyjających czynników środowiska przyrod-

niczego dla produkcji rolnej. Wskaźnik bonitacji warunków wodnych dla gminy wynosi ok. 3 punktów (wg 10-punktowej skali IUNG) i mieści się w przedziale warunków wodnych korzystnych dla produkcji rolnej. Na terenie gminy nie występują obszary wymagające regulacji stosunków wodnych.

Powyższe uwarunkowania tworzą zaplecze do produkcji dużej ilości żywności, a korzystne warunki produkcyjne dają możliwości dostosowania kierunków produkcji uprawy nie tylko głównych ziemiopłodów rolnych, ale również dla potrzeb przemysłowych (jak buraki cukrowe, rośliny oleiste) oraz warzywnictwo i sadownictwo.

3.3. Turystyka

Pod względem walorów turystyczno – wypoczynkowych obszar Gminy Szumowo charakteryzuje się przeciętnymi w skali regionu wartościami użytkowymi środowiska przyrodniczego i kulturowego. Składają się na to:

- położenie na międzynarodowej trasie turystycznej Warszawa – Białystok – kraje nadbałtyckie i Białoruś,
- turystyczne zagospodarowanie szlaków komunikacyjnych (obiekty obsługi),
- walory wypoczynkowe kompleksu leśnego Czerwony Bór,
- zbiorniki wodne w wyrobiskach poeksploatacyjnych w miejscowości Szumowo z potencjalnymi możliwościami turystycznego ich wykorzystania.

Powyższe walory stwarzają możliwości turystycznej funkcji obszaru stanowiącej w perspektywie coraz ważniejszą część gospodarki i dającą alternatywne w stosunku do rolnictwa źródło dochodów miejscowej ludności. Kierunkową formą zagospodarowania turystycznego gminy, która może być rozwijana na całym jej obszarze jest agroturystyka. Wymaga to jednak przygotowania odpowiedniej bazy pobytowej.

3.4. Przemysł

Konkurencyjność firm w gminie nie jest duża. Jest to wynik długiego okresu niedoinwestowania, w rezultacie czego wiele lokalnych przedsiębiorstw nie może sprostać swym konkurentom, nie tylko z województwa, ale także z innych, mniej dotkniętych recesją regionów Polski. Bariery w osiągnięciu sukcesu jest niewątpliwie szczupłość posiadanych środków finansowych. Dlatego też duże znaczenie ma tworzenie poza bankowych źródeł zewnętrznego zasilania finansowego przedsięwzięć gospodarczych (fundusze, dotacje, gwarancje).

Do największych zakładów przemysłowych i usługowych zlokalizowanych na terenie Gminy Szumowo należą:

- Zakład Produkcji Kruszyw Kazimierz Rupiński,
- „SZUMO-KRUSZ” s.c. Stanisław Budziszewski, Edward Ślepko,

- ANIMAR s.c. Krzysztof Rokicki, Andrzej Laskowski,
- „Trumex” s.c.
- „Trans-Mat” s.c.
- „Autocrash” Z. Kaczorowski,
- „Osiemnastka” Przedsiębiorstwo Handlowo-Uługowe,
- Ubojnia-masarnia „U Antka”,
- „Market” J. Rokicka,
- Sklep Przemysłowo – Spożywczy, K. Rokicki,
- Rolbud” sp. z o.o.,
- Firma Produkcyjno-Uługowa „Janinka”,

3.5. Rynek pracy

Wśród składowych miejscowego rynku pracy szczególne znaczenie ma zjawisko bezrobocia. Stopa bezrobocia w gminie wynosi 8%, z liczbą zarejestrowanych osób 256, przy średniej krajowej 19,6 % a wojewódzkiej 16,4 % (na podstawie informacji o bezrobociu w maju 2004 r. Min. Gosp. I Pracy Departament Rynku Pracy), powiatowej 18,8%{meldunek z maja 2004 r. Powiatowego Urzędu Pracy w Zambrowie).

Niski poziom wykształcenia rolników, brak stabilnej opłacalnej produkcji rolnej oraz dostosowywanie gospodarstw do standardów Unii Europejskiej ogranicza aktywność zawodową i społeczną rolników. Brak pozarolniczych miejsc pracy i alternatywnych źródeł utrzymania potęguje proces bezrobocia rejestrowanego i utajonego.

3.6. Trendy rozwojowe w gospodarce gminy

Reorientacja społeczno - gospodarcza kraju, a także postępujące procesy globalizacji gospodarki nie tworzą sprzyjającego klimatu dla stanu i rozwoju gospodarki gminy.

Rozwoju Gminy Szumowo należy upatrywać w unowocześnieniu rolnictwa. Kolejnym atutem do wykorzystania są wspaniałe walory przyrodnicze, przy bogatych zasobach etnograficznych i wciąż żywych tradycjach.

Zarówno małe możliwości lokalnych inwestorów jak i niewielkie zainteresowanie kapitału zewnętrznego, wynikające z uwarunkowań demograficznych i ekologicznych, nie stwarzają istotnych zagrożeń rozwoju uciążliwych dla środowiska gałęzi przemysłu. Zagrożenia dla jakości środowiska stanowić może także konieczność utrzymania i podnoszenia poziomu dochodów rolniczych prowadząca do intensyfikacji produkcji rolniczej.

4. KIERUNKI ROZWOJU

4.1. Kierunki rozwoju przestrzeni przyrodniczej

4.1.1. Eksploatacja złóż kopalni pospolitych

- Ochrona udokumentowanych złóż kopalni pospolitych przed zabudową i innymi formami trwałego zainwestowania.
- Zakaz pozyskiwania kruszywa naturalnego ze skarp oraz na obszarach prawnej ochrony przyrody.
- Rekultywacja starych wyrobisk poeksploatacyjnych i przywrócenie im wartości użytkowych.

4.1.2. Ochrona gleb

- Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez ograniczanie przeznaczania na cele nierolnicze gleb III-IV klasy bonitacyjnej.
- Poprawianie wartości użytkowych gleb na terenach podmokłych i przesuszonych, zwłaszcza w obrębie użytków zielonych.
- Zapobieganie zanieczyszczaniu gleb w strefie drogi nr 8 poprzez wprowadzanie pasów zieleni przydrożnej.
- Przeciwdziałanie procesom degradacji i dewastacji pokrywy glebowej w wyniku niekontrolowanej eksploatacji kopalni pospolitych.
- Poprawa warunków agroekologicznych poprzez wprowadzanie na terenach rolnych zadrzewień śródpolnych.

4.1.3. Lasy

22. Zachowanie lasów jako elementów krajobrazu naturalnego.
  23. Prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urzędzenia lasów, uwzględniając zasadę powszechnej ochrony, utrzymania ciągłości i form użytkowania.
  24. Częściowe przystosowanie kompleksów leśnych do lokalnych potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych.
  25. Wykonanie rekultywacji według projektów zagospodarowania wyrobisk poeksploatacyjnych.
- Przestrzeganie zasad prawidłowego gospodarowania zasobami leśnymi (pozyskiwanie drewna w najstarszych klasach wieku i na niewielkich powierzchniach). Nadzorować szczególnie gospodarowanie zasobami w prywatnych lasach.
  - Przeznaczanie do zalesień gleb marginalnych, nieużytków, użytków rolnych V i VI klasy bonitacyjnej położonych w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych, stanowiących enklawy śródleśne, na wododziałach rzek, obszarach źródłiskowych.
  - Wprowadzenie zakazu:
    - Przeznaczania powierzchni na cele nieleśne.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- Realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, kolektorów sanitarnych, linii telekomunikacyjnych, dróg, itp.) wymagających znacznych wylesień.

4.1.4. Zieleń urządzona

- Ochrona powierzchni istniejących form zieleni urządzonej przed likwidacją, z wyjątkiem szczególnych przypadków realizacji bardzo ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych. Wymagać to będzie:
- Wprowadzenia zakazu przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.
- Doboru odpowiednich do warunków siedliskowych i układów przestrzennych gatunków zieleni.
- Zachowania funkcji zieleni cmentarnej.

4.1.5. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

- Uzyskanie i utrzymanie przynajmniej w II klasie czystości wszystkich cieków.
- Ochronę wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi, rolniczymi i przemysłowymi.
- Zmniejszanie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód oraz poprawa stanu sanitarnego rzek oraz innych cieków do zakładanych klas czystości poprzez porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenach zabudowanych (budowa lokalnych systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków, w tym oczyszczalni przydomowych i zagrodowych).
- Ograniczenie infiltracji i spływów powierzchniowych zanieczyszczonych wód opadowych poprzez właściwe składowanie odpadów stałych, przechowywanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz gnojowicy.
- Usprawnienie eksploatacji dolinowych systemów melioracyjnych oraz ich wyposażenie w urządzenia piętrzące dla prowadzenia nawodnień metodą regulowanego odpływu.
- Tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków oraz wykorzystanie naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych jako biofiltrów.
- Ochrona wód gruntowych poprzez eliminację źródeł ich zagrożeń (szamba) oraz rozwój sieci kanalizacji deszczowej i sanitarnej. Ochronę wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi, rolniczymi i przemysłowymi.
- Ochrona ujęć wód podziemnych na cele publiczne poprzez przestrzeganie przepisów dotyczących zasad zagospodarowania w strefach, w tym likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń i niedopuszczenie do powstawania nowych.

4.1.6. Ochrona powietrza atmosferycznego

- Poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych na terenach będących w zasięgu oddziaływania emisji zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.
- Przestrzeganie wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń określonych w

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

aktach prawnych na obszarach zabudowy mieszkaniowej, usług, oświaty itp. oraz obowiązku ograniczenia uciążliwości do granic własności nieruchomości.

4.1.7. Ochrona przed hałasem i wibracjami

- Minimalizacja poziomu hałasu i wibracji, głównie na obszarach stałego pobytu (zamieszkania) ludzi.
- Eliminacji z obszarów zamieszkania źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii urządzeń.
- Zastosowania odpowiednich rozwiązań technicznych ograniczających uciążliwość ruchu samochodowego, głównie na drodze krajowej Nr 8, na odcinkach przebiegających przez tereny zamieszkałe.
- Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wartości progowych poziomów hałasu zawartych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9.01.2002 roku w sprawie wartości progowych hałasu (Dz. U. Nr 8, poz. 8).
- Tworzenie zadrzewień wzdłuż dróg celem ograniczenia hałasu drogowego.

4.2. Kierunki ochrony przestrzeni kulturowej

4.2.1. Tereny i obiekty dóbr kultury podlegające ochronie prawnej

- Zachowanie i konserwacja zabytkowych nagrobków, krzyży oraz innych elementów małej architektury (ogrodzenia, bramy).
- Usuwanie elementów zniekształcających (np. samosiewy, wyrobiska).
- Wprowadzenie zakazów lokalizowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie działalności o uciążliwym charakterze oraz obiektów zasłaniających widok na cmentarz, czy też dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z jego elementami.

4.3. Kierunki rozwoju sfery gospodarczej

4.3.1. Rolnictwo

- Właściwe wykorzystanie naturalnych warunków użytkowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- Modernizacja istniejących urządzeń melioracyjnych oraz budowę zbiorników małej retencji dla stworzenia warunków funkcji ogólnogospodarczej w oparciu o programy małej retencji wodnej.
- Poprawa struktury agrarnej gospodarstw poprzez wspomaganie naturalnych procesów prowadzących do koncentracji ziemi i specjalizacji produkcji, zwiększenie prac geodezyjnych związanych z wymianą i scalaniem gruntów, wzmocnienie gospodarstw średnich i mniejszych o wysokiej, ukształtowanej specjalizacji w zakresie intensywnej upraw i hodowli.
- Zwiększenie produktywności gospodarstw w wyniku wprowadzania nowoczesnych i efektywnych sposobów gospodarowania poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników w zakresie technik gospodarowania.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- Rozwój rolnictwa ekologicznego połączonego z agroturystyką jako działalności uzupełniającej działalność podstawową związaną z prowadzeniem gospodarstw rolnych w szczególności dla małych gospodarstw położonych w atrakcyjnych terenach.
- Rozwój gospodarstw specjalistycznych, o wysokim stopniu towarowości w celu dostosowania jakości wytwarzanych produktów do norm unijnych i innych rynków zagranicznych przy zachowaniu zasad ochrony środowiska naturalnego.
- Tworzenie rezerw terenowych i wykorzystanie istniejących pustostanów pod rozwój działalności gospodarczej celem tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich, wielokierunkowy rozwój edukacji w zakresie podjęcia działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich.
- Utrzymanie i dalszy rozwój dotychczasowych, wiodących kierunków produkcji rolnej, hodowli bydła mlecznego i trzody chlewnej.
- Uaktywnienie współpracy lokalnych władz samorządowych i innych instytucji działających na rzecz środowiska wiejskiego w zakresie pozyskania środków na rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy.
- Poszerzenie wiedzy społeczności wiejskiej dotyczącej integracji z Unią Europejską.

4.3.2. Działalność produkcyjno-usługowa

- Utrzymanie i rozwój istniejących zakładów pracy.
- Zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów.
- Racjonalne wykorzystanie istniejącego majątku produkcyjnego, zasobów surowców i kwalifikowanych kadr.
- Popieranie i stymulowanie przedsiębiorczości lokalnej.
- Opracowanie ofert lokalizacyjnych dla nowych inwestorów.
- Wykorzystanie lokalnych rezerw siły roboczej.
- Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o własną bazę surowcową.
- Tworzenie nowych zakładów produkcyjnych w oparciu o wykorzystanie miejscowych surowców (rolne, drzewne, mineralne).
- Rozszerzanie zakresu usług turystycznych w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe.

4.3.3. Turystyka

- Budowa zaplecza noclegowego i miejsc obsługi podróżnych na trasach komunikacyjnych.
- Tworzenie warunków do powstania i rozwoju gospodarstw agroturystycznych poprzez uwzględnianie takiego typu gospodarstw w promocji gminy.
- Wsparcie merytoryczne oraz prawne gospodarstw rozpoczynających działalność w tej dziedzinie oraz częściowe wsparcie finansowe na działalność przystosowawczą w tym kierunku.
- Zagospodarowanie zrehabilitowanych terenów poeksploatacyjnych na potrzeby

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

rekreacyjno-wypoczynkowe z możliwością realizacji bazy turystycznej poprzez wykorzystanie zbiorników wodnych oraz kompleksów zieleni leśnej.

- Turystyczne wykorzystanie walorów przyrodniczych i wypoczynkowych kompleksu leśnego Czerwony Bór poprzez realizację szlaków turystyki rowerowej i pieszej.

4.4. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

4.4.1. Zaopatrzenie w wodę

- Zapewnienie ciągłości dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby mieszkańców poprzez modernizację istniejących ujęć wody oraz rozbudowę sieci przesyłowej.
- Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej w Szumowie poprzez wymianę odcinków sieci wykonanej z azbesto-cementu.
- Kontynuacja rozbudowy wodociągu zbiorowego „Szumowo” poprzez realizację przyłączy do sieci rozbiorczej we wsi Kaczynek według opracowanej dokumentacji technicznej.
- Rozbudowa wodociągu grupowego „Wyszomierz” poprzez realizację sieci wodociągowej we wsiach- Radwany Zaorze, Zaręby Jartuzy, Stryjki i Mroczi Stylągi według opracowanej dokumentacji technicznej rozbudowy tego wodociągu. Rozpoczęcie realizacji sieci przewiduje się w 2004 roku.
- Sukcesywna modernizacja i rozbudowa wszystkich istniejących ujęć i stacji wodociągowych na terenie gminy w: Szumowie, Paproci Dużej, Pęczratce, Srebrnym Borku, Wyszomierzu i Łętownicy.

4.4.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

- Zapewnienie normatywnych standardów cywilizacyjnych w tym zakresie.
- Ograniczenie wielkości odprowadzanych zanieczyszczeń do wód powierzchniowych.
- Rozwiązanie odprowadzenia ścieków na terenach nieskanalizowanych w postaci indywidualnych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.
- Budowę oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacji sanitarnej w gminie jako priorytetowe zadanie rozwiązania gospodarki ściekowej.

4.4.3. Zaopatrzenie w gaz

- Budowa gazociągu podłączeniowego wysokiego ciśnienia o średnicy 100 mm i długości około 250 m, stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia o wydajności 3200 m³/h zlokalizowanej w obszarze wsi Szumowo oraz sieci gazowej średniego ciśnienia o długości docelowej 87,6 km, według opracowanej w 1993 roku „Koncepcji gazyfikacji gminy Szumowo” przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Komunalnych w Białymstoku

4.4.4. Zaopatrzenie w ciepło

- Sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energii

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

zmniejszających zanieczyszczenie środowiska.

- Ekologizacja nośników energii powinna być wprowadzana w pierwszej kolejności w obiektach użyteczności publicznej takich jak np szkoły i urząd.
- Zmniejszanie zużycia ciepła poprzez termorenowację budynków o złych warunkach termoizolacyjnych.
- Wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych zwiększających efektywność, ułatwiających obsługę i zmniejszających koszty eksploatacji (dotyczy w szczególności sprawności kotłów i ich automatyzacji).

4.4.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

- Zachowanie odpowiednich stref ochronnych od napowietrznych linii elektromagnetycznych i stacji transformatorowych.
- Przestrzeganie wymogów sanitarnych w stosunku do lokalizacji stacji bazowych telefonii komórkowej, radiolinii itp.
- Modernizacja istniejącej linii magistralnej 15 kV relacji Zambrów-Szumowo i Zambrów-Srebrna.

4.4.6. Gospodarka odpadami

- Stworzenie systemu gromadzenia i wywozu odpadów, umożliwiającego odzysk (recykling) surowców wtórnych w drodze selekcji odpadów u ich producentów lub na składowisku gminnym. Pozwoli to również na wydłużenie okresu użytkowania istniejącego składowiska.
- Stworzenia systemu zbytu i zagospodarowania odzyskanych surowców.
- Bezwzględne przestrzeganie obowiązujących przepisów odnośnie gromadzenia odpadów na składowiskach, w celu eliminowania uciążliwości i zagrożeń wynikających z jego funkcjonowania.

4.4.7. Kierunki rozwoju rynku pracy

- Dążenie do łagodzenia skutków bezrobocia poprzez stworzenie szans na zagospodarowanie zasobów ludzkich w wyniku przekwalifikowania, stymulowania rozwoju małych firm oraz ich wsparcie finansowo-instytucjonalne

5. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY SZUMOWO

5.1. Zanieczyszczenia wód

5.1.1. Wody powierzchniowe

Źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w gminie są niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych. Nawożenie gnojowicą stanowi uciążliwość dla środowiska. Ze względów ekonomicznych zmalała ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód.

Ścieki z gospodarstw rolnych w większości gromadzone są w zbiornikach, często nieuszczelnionych, z których zanieczyszczenia przedostają się do wód powierzchniowych lub do ziemi.

5.1.2. Wody gruntowe

Zanieczyszczenie wód gruntowych obserwuje się głównie w pobliżu wysoko towarowych gospodarstw rolnych, zakładów przemysłowych, składów przemysłowych i składowisk komunalnych lub przemysłowych, stacji paliw etc. Rzadko obserwowana jest podwyższona zawartość związków azotu, a jeszcze rzadziej metali ciężkich, w wodach wgłębnych (tj. wodach podziemnych, które występują pod nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi, posiadającymi dobrą lub średnią izolację przed zanieczyszczeniami). Obecność tych substancji wynika z naturalnych warunków geologicznych warstw wodonośnych.

Na terenie gminy zagrożeniem dla wód gruntowych jest:

- Nieracjonalne nawożenie mineralne i organiczne (gnojowica),
- Ścieki sanitarne odprowadzane do przydomowych nieuszczelnionych zbiorników bezodpływowych z przeznaczeniem do wywożenia. Zagrożenie zanieczyszczenia wód gruntowych ściekami gromadzonymi w zbiornikach będzie wzrastało z uwagi na zwiększone zużywanie wody do celów domowych, co jest konsekwencją budowy dalszych zbiorowych wodociągów wiejskich na terenie gminy.
- Niewłaściwe składowanie i przechowywanie odpadów stałych, nawozów sztucznych, środków ochrony roślin oraz gnojowicy.

5.1.3. Wody podziemne

Wody podziemne płytkiego krążenia są bardziej podatne na zanieczyszczenia niż wody wgłębne. Wody płytkiego krążenia są pozbawione warstwy izolacyjnej nadkładu, a tym samym są one słabo izolowane przed wpływami antropogenicznymi.

Zagrożenie dla jakości wód płytkiego krążenia stanowią m.in.:

- Nieposiadające wymaganych zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych, „dzikie” składowiska odpadów,
- Nieposiadające wymaganych zabezpieczeń stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- Szlaki komunikacyjne: drogi, parkingi i place postojowe samochodów,
- Fermy zwierząt,
- Intensywne nawożenie i stosowanie środków ochrony roślin, rolnicze wykorzystywanie ścieków,
- Cmentarz oraz grzebowiska zwłok zwierzęcych,
- Ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie, w dłuższym przedziale czasowym, dla jakości wód płytkiego krążenia mogą stanowić także ścieki komunalne i przemysłowe wprowadzane do wód powierzchniowych oraz nad-

---

mierne emisje zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery.

- Podziemne wody głębne zalegają pod nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi i posiadają dobrą lub średnią izolację przed wpływami zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego. Są one mniej podatne na czynniki atmosferyczne i antropogeniczne. Warstwy wodonośne tych wód są zasilane pośrednio opadami atmosferycznymi, wodami powierzchniowymi, a także z wyżej położonych warstw wodonośnych. Zagrożeniem dla jakości wód głębinowych może być dopływ zanieczyszczeń charakteryzujących się dużym ładunkiem i/lub toksycznością, zwłaszcza, jeśli substancje te są wprowadzane do środowiska przez długi czas.

Źródłem zanieczyszczeń są:

- Nieposiadające odpowiednich zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i niezarejestrowane wysypiska odpadów,
- Nieposiadające odpowiednich zabezpieczeń stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- Fermy zwierząt,
- Ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie dla jakości wód podziemnych (wód płytkiego krążenia jak i wód głębinowych) stanowią także nieczynne (nieużytkowane) i źle zabezpieczone studnie wiercone. Są one źródłem bakteriologicznego skażenia warstwy wodonośnej. Generalnie wody głębinowe badane na terenie działania WIOŚ Delegatury w Łomży kwalifikują się do wód o wysokiej jakości, natomiast wody z płytkiego krążenia (gruntowe) klasyfikowane były najczęściej jako wody o niskiej jakości (klasa III). Podstawą zakwalifikowania wód do III klasy jakości było najczęściej przekroczenie dopuszczalnych stężeń wskaźników toksycznych - głównie azotanów i azotynów. Powodem niskiej jakości wód gruntowych są najczęściej zanieczyszczenia powstające na terenach wiejskich o nierozwiązanej gospodarce ściekowej (brak kanalizacji sanitarnej, nieszczelne szamba), zaniedbane budynki gospodarcze i podwórka oraz „dzikie” składowiska odpadów.

5.2. Zanieczyszczenia powietrza

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu.

Gmina Szumowo charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu i warunkami klimatycznymi, co ma istotny wpływ na rozprzestrzenianie się napływających zanieczyszczeń. Region, podobnie jak cała Polska, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza (około 36%). Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych w Polsce. Od strony zachodniej Gmina Szumowo sąsiaduje między innymi z województwem mazowieckim, znajdującym się na 4 i 3 miejscu pod względem wielkości emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w Polsce. Napływ mas powietrza z zachodu ma największe znacze-

---

nie dla wielkości stężeń zanieczyszczeń powietrza i ładunków wnoszonych z opadami do podłoża w Gminie Szumowo.

Emisja

Rozkład wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza na danym obszarze jest ściśle uzależniony od stopnia jego uprzemysłowienia oraz rodzaju stosowanych paliw.

Gmina Szumowo charakteryzuje się stosunkowo niewielkim poziomem emisji zanieczyszczeń do powietrza, ponieważ znajdują się tylko nieliczne źródła emisji tych zanieczyszczeń. Są to głównie kotłownie na węgiel i paliwa płynne oraz zakłady przemysłowe i rzemieślnicze emitujące zanieczyszczenia z procesów technologicznych (zakłady produkcji kruszyw, lakiernia, warsztaty samochodowe, stolarnie), o niewielkim zasięgu oddziaływania.

Przykładowo z procesów technologicznych „Trumeksu”s.c. wprowadzane są do powietrza zanieczyszczenia następujące zanieczyszczenia (wartości podane w Mg/rok):

– octan etylu-	0,508
– octan butylu-	0,553
– toluen-	0,676
– ksylen-	1,285
– alkohol izobutyłowy-	0,200
– cykloheksanon-	0,060
– metylkoetylkoketon-	0,180

Emisja niska

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi lokalnie poważny problem, w szczególności na terenach wiejskich. Niska emisja jest zagadnieniem trudnym do szybkiego rozwiązania ze względu na brak informacji o rozkładzie przestrzennym emisji, a także bardzo duże rozproszenie jej źródeł. Dodatkowo, uciążliwości związane z niską emisją charakteryzują się sezonowością - wyraźnie wzrastają w sezonie grzewczym zaś w lecie ich znaczenie jest niewielkie.

Imisja

Głównym źródłem informacji o stanie zanieczyszczenia atmosfery jest obserwacja zmian, jakie zachodzą w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych.

Podstawowymi parametrami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania.

Na terenie gminy brak jest stacji pomiarowej imisji zanieczyszczeń powietrza pracującej w sieci krajowej nadzoru ogólnego.

5.2.1. Awarie przemysłowe

Nowa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska rezygnuje z nazwy dotychczas stosowanej - "nadzwyczajne zagrożenie środowiska" i reguluje tą problematykę pod nazwą "poważne awarie". Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 23 i 24 w/w ustawy.

Poważna awaria - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Poważna awaria przemysłowa przez pojęcie to rozumie się poważną awarię w zakładzie. Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na prowadzącego zakład stwarzający zagrożenie wystąpienie awarii, dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych oraz organy administracji obowiązek ochrony środowiska przed awariami.

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii. Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia z dnia 9.04.2002 r.

Awarie zagrażające środowisku, mogą nastąpić zarówno na terenie leżących na terenie powiatu obiektów przemysłowych, jak również poza nimi. Zagrożenia takie mogą również powstać w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne, a także na skutek rozszczelnień rurociągów transportujących gaz ziemny. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak: niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków, indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku Delegatura w Łomży prowadzi "Rejestr potencjalnych sprawców poważnych awarii". W rejestrze tym nie ma żadnego zakładu z Gminy Szumowo. Rejestr zawiera podstawowe, na bieżąco aktualizowane informacje:

- określenie potencjalnego sprawcy,
- magazynowane ilości,
- rodzaj odbiornika zanieczyszczeń,
- odległości od obszaru specjalnie chronionego.
- nazwę substancji potencjalnie zagrażającej.

Istotne zagrożenie stanowi transport materiałów niebezpiecznych (głównie paliw), odbywający się transportem drogowym drogą nr 8 (Warszawa-Białystok).

Stacje paliw:

Na terenie gminy znajduje się 4 stacje paliw oraz licznie jest magazynowane paliwo w gospodarstwach rolnych.. Eksploatacja tych stacji stwarza zagrożenie dla środowiska (możliwość awarii zbiorników, pożar, wycieki, rozlania, itp.). Głównie jednak zagrożenie wynika z transportu paliw na zaopatrzenie tych obiektów.

Transport:

Poważne źródło zagrożenia na terenie gminy, oceniane nawet na większe, niż pochodzące od obiektów stacjonarnych, mogą stwarzać wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne. Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych na tych trasach, grożą one bezpośrednim skażeniem rzek.

Główne trasy samochodowe:

- Trasa nr 8 (Białystok - Warszawa)
- gaz propan butan przewożony autocysternami - paliwa
- nierozpoznane substancje (również przewożone tranzytem).

Przewoźników obowiązuje zgłaszanie do Komend Wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej, przewozów kolejowych i drogowych przewozów autocysternami tzw. "śledzonych" substancji niebezpiecznych. Wymóg ten nie zawsze jest przestrzegany. Z powyższych względów nie są dokładnie znane ilości i rodzaj transportowanych materiałów.

Gazociągi

Do istotnych źródeł zagrożenia na terenie gminy należy zaliczyć gazociągi tranzytowe oraz gazowe sieci i instalacje.

- Gazociąg tranzytowy JAMAL-EUROPA
- trasa - Zaręby Jartuzy – Srebrny Borek (13,050 km)
- przekrój - Dn = 1400 mm
- ciśnienie - pn= 6,4 MPa.
- Gazociąg tranzytowy Wyszaków - Zambrów - Białystok
- trasa - Wyszomierz Wlk. - Ostróżne przekrój - Dn = 250 mm,
- ciśnienie - Pn= 6,4 MPa.

W roku 2002 nie odnotowano na terenie gminy wystąpienia poważnych awarii ani też nadzwyczajnego zanieczyszczenia środowiska. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w eksploatacji obiektów będących potencjalnymi źródłami awarii.

5.2.2. Hałas

Do najważniejszych czynników mających wpływ na akustykę gminy zaliczyć należy komunikację drogową i hałas urządzeń wydobywających i sortujących kruszywa.

W polskim prawie dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określone zostały w rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Wielkości dopuszczalne odnoszą się w nim do terenów wymagających ochrony przed hałasem i są zależne od funkcji urbanistycznej, jaką spełnia dany teren.

Zakresy dopuszczalnego hałasu określono odrębnie dla dróg, linii kolejowych, linii energetycznych, startów, lądowań i przelotów statków powietrznych oraz pozostałych obiektów i grup źródeł hałasu, ustalając wartości dla pory dziennej i nocnej. Dla terenów wymagających intensywnej ochrony przed hałasem określone są najniższe poziomy dopuszczalne, natomiast dla terenów, na których ochrona przed hałasem nie jest zagadnieniem najistotniejszym poziomy dopuszczalne są najwyższe.

5.2.2.1 Hałas komunikacyjny

Komunikacja drogowa jest najważniejszym czynnikiem mającym wpływ na klimat akustyczny. Jest to główne źródło uciążliwości hałasu dla ludzi i środowiska przyrodniczego.

Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Większość pojazdów emituje hałas o poziomie dźwięku od 85 do 94 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku, w otoczeniu budynków mieszkalnych od 35 do 55 dB w porze nocnej i od 40 do 65 dB w porze dziennej. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie dźwięku większym od 80 dB, z czego 40% o poziomie większym od 85 dB.

Pomiary monitoringowe w zakresie oddziaływania hałasu komunikacyjnego na terenie gminy nie były prowadzone.

Ograniczenie hałasu komunikacyjnego można uzyskać również poprzez :

- Wprowadzenie ograniczeń prędkości ruchu pojazdów,
- Poprawę jakości i ewentualną wymianę nawierzchni dróg,
- Stosowanie ekranów akustycznych tj. naturalnych lub sztucznych przeszkód zakłócających rozchodzenie się fal akustycznych w kierunku budynków mieszkalnych,
- Właściwe kształtowanie linii zabudowy i brył powstających budynków w celu zminimalizowania wpływu hałasu drogowego.

5.2.2.2 Promieniowanie

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogacających, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,

- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Promieniowanie jonizujące

Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. Sytuację radiologiczną Polski określają poziomy promieniowania:

- Obecnych w środowisku radionuklidów naturalnych głównie radionuklidów szeregu uranowo-radowego, szeregu uranowo-aktynowego, szeregu torowego i potasu K-40 (radionuklidów o dużym połowicznym okresie zaniku w porównaniu z czasem istnienia Ziemi) oraz takich radionuklidów, jak H-3, Be-7, Na-22 i C-14, powstających w wyniku oddziaływania promieniowania kosmicznego na pierwiastki występujące na powierzchni ziemi i w atmosferze,
- Radionuklidów pochodzenia sztucznego, które przedostały się do środowiska w wyniku prób z bronią jądrową lub zostały uwolnione z obiektów jądrowych i składowisk paliwa w trakcie ich normalnej eksploatacji lub w stanach awaryjnych (np. katastrofa elektrowni jądrowej w Czarnobylu), a także promieniowanie generowane przez różnego rodzaju urządzenia stosowane w diagnostyce medycznej, przemyśle, badaniach naukowych i innych dziedzinach działalności ludzkiej.

OGólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- Poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- Stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w roczniku statystycznym GUS, a także opierając się na aktualnym komunikacie Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie sytuacji radiacyjnej Polski w I kwartale 2002 r., należy stwierdzić, że rejestrowane obecnie w Polsce moce dawek promieniowania oraz zawartość cezu-137 w powietrzu i mleku (podstawowy wskaźnik reprezentujący skażenie promieniotwórcze materiałów środowiskowych oraz artykułów spożywczych sztucznymi izotopami promieniotwórczymi) utrzymują się na poziomie z 1985 r. tzn. z okresu przed awarią

---

czarnobylską.

❑ Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- Stacje radiowe i telewizyjne,
- Łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- Stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty (rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r).

5.2.2.3 Zagrożenia zewnętrzne

Potencjalnym źródłem zagrożenia środowiska może być nagłe uwolnienie substancji toksycznych lub promieniotwórczych na terytorium Białorusi, Litwy, Ukrainy lub Rosji. Zagrożenie skażeniem radioaktywnym wynika z możliwości wystąpienia awarii w elektrowniach jądrowych lub wybuchu w arsenałach broni jądrowej położonych w Obwodzie Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

6. ANALIZA SWOT.

6.1. Szanse zewnętrzne dla gminy.

- Sfera rozwoju infrastruktury technicznej.
  - Możliwość skorzystania z funduszy przedakcesyjnych na poprawę infrastruktury.
  - Lokalizacja trasy Via Baltica.
- Sfera rozwoju społecznego
  - Rozwój i poprawa dostępności do zewnętrznego szkolnictwa średniego i wyższego.
  - Zainteresowanie wyższych uczelni powoływaniem filii w mniejszych ośrodkach.
  - Możliwości wymiany doświadczeń z regionami państw unijnych.
  - Sfera rozwoju gospodarczego
  - Bliskość chłonnego rynku wschodniego
  - Bliskość dużych aglomeracji miejskich (Warszawa, Białystok, Olsztyn), będących centrami edukacyjnymi, w tym szkolnictwa wyższego oraz rynkami zbytu,
  - Sprzyjająca polityka państwa i regionu w zakresie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,
- Sfera rozwoju rolnictwa i terenów wiejskich.
  - Programy kredytowe i ulgi podatkowe związane z restrukturyzacją rolnictwa i rozwojem infrastruktury wiejskiej.
  - Zainteresowanie przedstawicieli handlu zorganizowanymi grupami producentów oraz standaryzowanym produktem.
  - Promocja i eksport zdrowej żywności,
  - Rozwój kontaktów handlowych i eksportu żywności na rynki wschodnie.
- Sfera rozwoju turystyki i rekreacji
  - Położenie przy szlaku komunikacyjnym (droga krajowa nr 8) .
  - Wzrost zainteresowania i popytu na produkty ekologiczne,

6.2. Zagrożenia zewnętrzne dla gminy.

- Sfera rozwoju infrastruktury technicznej,
  - Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna regionu,
- Sfera rozwoju społecznego
  - Niewłaściwa polityka państwa (mała elastyczność), co do rozdysponowania środków na aktywne formy zwalczania bezrobocia.
  - Niepewna sytuacja społeczno-gospodarczych, powodujących wzrost migracji ludności z obszarów poza rolniczych do miejsc pochodzenia, bez jednoczesnego kreowania nowych miejsc pracy,
- Sfera rozwoju gospodarczego,
  - Brak pomocy państwa w likwidacji dysproporcji między regionami – brak preferencji dla Ściany Wschodniej,
  - Brak ochrony małych przedsiębiorstw, rodzimego handlu i usług pozbawionych mocy

- kapitałowej przed napływem zorganizowanego kapitału o dużym potencjale – stosowanie wobec tego kapitału ulg podatkowych.
  - Brak skutecznej promocji regionu.
  - Brak własnego zaplecza badawczego i znikomą współpracą z placówkami naukowo-badawczymi,
  - Brak skutecznych instytucji koordynujących i pomagających przygotować wnioski o środki pomocowe z UE,
  - Małe zainteresowanie regionem przez inwestorów zagranicznych.
- ☐ Sfera rozwoju rolnictwa i terenów wiejskich
- Brak stałej, długofalowej polityki rolnej państwa oraz programu transformacji rolnictwa i obszarów wiejskich, akceptowanego przez społeczności wiejskie,
  - Zbyt liberalna polityka celna (brak barier celnych), a przez to napływ tanich, dotowanych produktów rolnych z UE,
  - Konieczność ciągłego dostosowywania się do wymogów UE, w drodze do integracji.
  - Brak polityki wspierania eksportu produktów rolnych,
  - Spadek opłacalności produkcji rolnej,
  - Brak uregulowań prawnych umożliwiających łatwe tworzenie grup producenckich,
- ☐ Sfera rozwoju turystyki i rekreacji
- Bliskość Mazur - obszaru o dużych walorach turystycznych i tradycjach w organizowaniu tej branży,

6.3. Wewnętrzne atuty gminy.

- ☐ Sfera rozwoju gospodarczego
- Duża ilość terenów i obiektów na cele inwestycyjne,
  - Tania i liczna siła robocza,
  - Posiadanie lokalnych surowców naturalnych na potrzeby budowlane: kopaliny, drzewo, kamień, woda.
  - Niskie ceny nieruchomości,
  - Możliwość obsługi ruchu tranzytowego,
  - Dobra osiągalność komunikacyjna miejscowości położonych na terenie gminy,
  - Dogodne warunki do rozpoczynania działalności gospodarczej w postaci dostępności komunikacyjnej i wolnej siły roboczej.
- ☐ Sfera rozwoju rolnictwa i terenów wiejskich,
- Duży potencjał rozwojowy rolnictwa,
  - Bogata baza surowcowa dla przemysłu rolno-spożywczego,
  - Wysoko specjalistyczna produkcja mleczarska, zgodna z wymogami UE,
  - Predyspozycje do produkcji zdrowej żywności,
  - Duży potencjał techniczny rolnictwa oraz doświadczenie rolników w produkcji rolnej,
  - Dobra struktura agrarna gospodarstw,
- ☐ Sfera rozwoju turystyki i rekreacji,
- Wysokie walory środowiska przyrodniczego: obszar Zielonych Płuc Polski, rozległe naturalne

tereny leśne,

- Czyste i przyjazne środowisko dla rozwoju turystyki, wypoczynku i rekreacji,
- Bogactwo etnograficzne,

6.4. Wewnętrzne słabości gminy.

Sfera rozwoju infrastruktury technicznej

- Słaba infrastruktura nie sprzyjająca rozwojowi budownictwa mieszkaniowego,
- Niewystarczająco rozwinięta sieć gazowa,
- Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna,

Sfera rozwoju gospodarczego,

- Mało chłonny rynek pracy,
- Odpływ wykwalifikowanej siły roboczej do innych regionów,
- Niedostateczna ilość i brak współpracy z organizacjami pracodawców i producentów,
- Mała aktywność organizacji pozarządowych na terenach wiejskich,
- System kształcenia niedostosowany do potrzeb o charakterze agrarnym,
- Niski stopień ogólny wykształcenia mieszkańców gminy,
- Niewystarczające nakłady finansowe na opiekę społeczną,
- Niskie dochody ludności,
- Niska jakość świadczonych usług,

Sfera rozwoju gospodarczego,

- Brak podmiotów gospodarczych na terenach wiejskich,
- Brak dostatecznych kapitałów własnych mieszkańców, pozwalających na samodzielne rozpoczynanie działalności gospodarczej.
- Brak instrumentów i instytucji wspierających małą i średnią przedsiębiorczość,
- Brak elementów przyciągających zainteresowanie inwestorów wewnętrznych, w tym uzbrojonych terenów inwestycyjnych,
- Niewielka ilość małych i średnich przedsiębiorstw,
- Brak czynników kreujących nowe miejsca pracy,
- Brak środków własnych do wykorzystania przyszłych programów pomocowych.

Sfera rozwoju rolnictwa i terenów wiejskich,

- Upadek gospodarstw rolnych,
- Brak lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego, przy tak dużym potencjale surowcowym,
- Mała lokalna konkurencyjność, różnorodność i niska jakość wyrobów na rynkach krajowych i w UE,
- Niska opłacalność produkcji specjalistycznej i ekologicznej,
- Brak zorganizowanego zbytu płodów rolnych,
- Niski stopień zorganizowania rolników w zakresie poszukiwania opłacalnego zbytu płodów rolnych.

Sfera rozwoju turystyki i rekreacji

- Brak dostatecznie rozwiniętej bazy turystycznej,

-
- Brak obiektów rekreacyjno-sportowych.

6.5. Wnioski z analizy SWOT.

Ustalenie mocnych i słabych stron gminy oraz rozpoznanie, pojawiających się realnie lub potencjalnie w jego otoczeniu, szans zagrożeń, a także ich analiza, odniesiona do wyznaczonych obszarów strategicznych i kluczowych działań są podstawą do budowania strategii, określenia celów i zadań własnych na przyszłość.

Właściwym kierunkiem działania, wynikającym z analizy SWOT jest wzmacnianie mocnych stron i wykorzystywanie szans, także ich poszukiwanie lub prowokowanie, przy jednoczesnym eliminowaniu słabych stron i omijaniu lub przynajmniej osłabianiu zagrożeń.

- Mocnymi stronami gminy niewątpliwie są wysokie walory środowiska przyrodniczego, duży potencjał rozwojowy rolnictwa oraz spora ilość terenów i obiektów, które można przeznaczyć na cele inwestycyjne, przy taniej sile roboczej.
  - Najistotniejszymi słabymi stronami gminy natomiast są: słaby rozwój przedsiębiorczości, upadek dużych podmiotów gospodarczych.
- Główne szanse zewnętrzne to bliskość chłonnego rynku wschodniego i położenie na trasie Via Baltica.
- Zagrożenia zewnętrzne natomiast wynikają głównie z niewłaściwej polityki państwa w zakresie rolnictwa i walki z bezrobociem oraz braku pomocy w niwelowaniu dysproporcji między regionami.

W związku z powyższym rozwojem Gminy Szumowo należy upatrywać w unowocześnieniu rolnictwa, do którego istnieje już baza.

Kolejnym, olbrzymim atutem do wykorzystania w przyszłości są wspaniałe walory przyrodnicze, przy bogatych zasobach etnograficznych i wciąż żywych tradycjach.

Szczegółnej troski i dołożenia wszelkich starań niewątpliwie wymaga rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, dzięki czemu powstałyby nowe miejsca pracy, poprawie uległby rynek usług i w efekcie oczekiwać należy ożywienia gospodarczego.

Realizując powyższe zamierzenia, którego korzenie tkwią w mocnych stronach gminy, spodziewać się należy znacznego rozwoju społeczno-gospodarczego przy jednoczesnym wzroście poziomu życia jej mieszkańców.

7. ZAMIERZENIA GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia Gminy Szumowo w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie opracowanego dotychczas programu ochrony środowiska województwa Podlaskiego i powiatu zambrowskiego.

Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- program ochrony środowiska Województwa Podlaskiego,
- program gospodarki odpadami Województwa Podlaskiego,
- powiatowy plan gospodarki odpadami dla powiatu zambrowskiego na lata 2003-2015,
- Program gospodarki odpadami dla Zambrowskiego Związku Gmin,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szumowo,
- strategię rozwoju powiatu,
- program ochrony środowiska powiatu zambrowskiego.
- gminny plan gospodarki odpadami dla Gminy Szumowo na lata 2003-2015

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Tabela Nr 9.

Zamierzenia Gminy Szumowo w zakresie budowy ujęć wody i wodociągów

Nazwa zadania, lokalizacja	Posiadana dokumentacja	Wartość kosztorysowa [tys.PLN]	Nakłady do 31.12. 2003 r.	Nakłady do poniesienia w latach [tys. PLN]							Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008	2009	następne	
Modernizacja istniejącej sieci i hydroforni	jest	778	-	100	500	178	-	-	-	-	Fundusze strukturalne, środki własne

Tabela Nr 10.

Zamierzenia Gminy Szumowo w zakresie budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków

Nazwa zadania, lokalizacja	Posiadana dokumentacja	Wartość kosztorysowa [tys.PLN]	Nakłady do 31.12. 2003 r.	Nakłady do poniesienia w latach [tys. PLN]							Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008	2009	następne	
Mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Szumowie	brak	8000		-	-	-	2000	2000	2000	2000	NOŚiGW, fundusze strukturalne, środki własne
Przydomowe oczyszczalnie ścieków	brak	600		200	200	200					NOŚiGW, fundusze strukturalne, środki własne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Tabela Nr 11.

Zamierzenia Gminy Szumowo w zakresie budowy kanalizacji sanitarnej i deszczowej

Nazwa zadania, lokalizacja	Posiadana dokumentacja	Wartość kosztorysowa [tys.PLN]	Nakłady do 31.12. 2003 r.	Nakłady do poniesienia w latach [tys. PLN]							Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008	2009	następne	
Budowa kanalizacji w Szumowie		1000						400	300	300	Fundusze strukturalne, środki własne

Tabela Nr 12.

Zamierzenia Gminy Szumowo w zakresie gospodarki odpadami

Nazwa zadania, lokalizacja	Posiadana dokumentacja	Wartość kosztorysowa [tys.PLN]	Nakłady do 31.12. 2003 r.	Nakłady do poniesienia w latach [tys. PLN]							Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008	2009	następne	
Wdrażanie programu odbioru odpadów z gospodarstw indywidualnych	brak	60		20	40						Fundusze celowe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Tabela Nr 13.

Zamierzenia Gminy Szumowo w zakresie ochrony powietrza

Nazwa zadania, lokalizacja	Posiadana dokumentacja	Wartość kosztorysowa [tys.PLN]	Nakłady do 31.12. 2003 r.	Nakłady do poniesienia w latach [tys. PLN]							Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008	2009	następne	
Przebudowa istniejącej kotłowni budynku UG Szumowo	brak	35						35			NOŚiGW, fundusze strukturalne, środki własne
Przebudowa istniejącej kotłowni GOK Szumowo ul.XXX-lecia 2	brak	50						50			NOŚiGW, fundusze strukturalne, środki własne
Gazyfikacja gminy Szumowo	brak	2100								2100	NOŚiGW, fundusze strukturalne, środki własne

Tabela Nr 14.

Zamierzenia w zakresie ochrony małej retencji

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Nazwa zadania, lokalizacja	Posiadana dokumentacja	Wartość kosztorysowa [tys.PLN]	Nakłady do 31.12. 2003 r.	Nakłady do poniesienia w latach [tys. PLN]							Źródła finansowania
				2004	2005	2006	2007	2008	2009	następne	
Zbiornik wodny Szumowo	brak	275								275	Urząd gminy

7.1. Źródła informacji

Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

- Powiatowy plan gospodarki odpadami dla powiatu zambrowskiego na lata 2004-2015
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szumowo,
- Program gospodarki odpadami dla Gminy Szumowo,
- Koncepcja odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków bytowo-gospodarczych dla gminy Szumowo,*
- Informacja Podlaskiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku o stanie środowiska na terenie Powiatu Zambrowskiego za rok 2002- Łomża maj 2003 r.
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Zambrowskiego

Powiatowy plan gospodarki odpadami dla powiatu zambrowskiego na lata 2004-2015 opiera się na założeniach przyjętych w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego. Plan gospodarki odpadami określa kierunki działań oraz wytycznych w zakresie gospodarowania odpadami na terenie powiatu zambrowskiego. W opracowanym planie uwzględniono aktualny stan gospodarki odpadami oraz przewidywane zmiany demograficzne i gospodarcze mogące mieć wpływ na gospodarkę odpadową.

Przedstawione programy gospodarki odpadami z reguły w sposób szczegółowy bilansują ilościowo wytwarzane odpady, opisują stan istniejący składowisk i sposób postępowania z odpadami oraz przedstawiają propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania. Zawierają też szacunkowe koszty i źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obejmują uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej. W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:

- Dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- Występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- Stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- Prawa własności gruntów,
- Jakości życia mieszkańców,
- Zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

„Koncepcja odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków bytowo-gospodarczych” dla Gminy

Szumowo obejmuje rozwiązanie techniczne zbierania i oczyszczania ścieków na terenie gminy.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Zambrowskiego jest długoterminowym planem strategicznym do 2015 r. oraz planem wdrożeniowym na lata 2003-2006. Zawiera wytyczne dla ochrony środowiska w regionie. Zawarte w nim zadania pozwolą zapewnić odpowiednie warunki życia mieszkańców przy zakładanym rozwoju gospodarczym.

Program gospodarki odpadami dla Gminy Szumowo. opiera się na założeniach przyjętych w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Zambrowskiego. Określa kierunki działań oraz wytycznych w zakresie gospodarowania odpadami na terenie Gminy Szumowo. Uwzględniona aktualny stan gospodarki odpadami oraz przewidywane zmiany demograficzne i gospodarcze mogące mieć wpływ na gospodarkę odpadową. W sposób szczegółowy bilansuje ilościowo wytwarzane odpady, opisuje stan istniejących składowisk i sposób postępowania z odpadami oraz przedstawia propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania. Zawiera też szacunkowe koszty i źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

7.2. Założenia polityki ekologicznej Gminy Szumowo

Gmina Szumowo posiada walory przyrodnicze i pełni ważne funkcje ekologiczne. Plany zawarte w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szumowo zawierają wizję przyszłościową, uwzględniającą kierunki i zakres działań perspektywicznych oraz bieżących dla rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru. Opisuje uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne gminy oraz wskazuje warunki zagospodarowania przestrzennego. Na podstawie studium sformułowano szczegółowo misję rozwoju gminy. Misja w swojej istocie jest ogólnym zapisem intencji, jakie winny przyświecać władzom w jej działaniu, aby społeczeństwo mogło uznać, że warto żyć i funkcjonować w naszym regionie. Misja określa specyfikę gminy, artykułuje cechy i uwarunkowania, które posiadają szczególną wartość, wyróżniające Gminę Szumowo na tle innych gmin i powiatu. Podkreśla również kierunki przemian oczekiwane przez społeczeństwo.

Realizacja misji jest procesem ciągłym, nieokreślonym w czasie, obojętnym na zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne.

Misja Gminy Szumowo:

Gmina Szumowo:

- Obszarem rolnictwa nowoczesnego, ale przyjaznego dla środowiska,
- Odpowiednim terenem rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki,
- Atrakcyjnym miejscem całorocznego wypoczynku,
- Przyjazna rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości.

Motto: **- Gmina Szumowo „Mazurami” sąsiadujących gmin.**

7.3. Cele ekologiczne i strategia ich realizacji

Strategia długoterminowa będzie stanowić podstawę planowania działań w zakresie ochrony środowiska w latach 2004 - 2011. Długoterminowe cele dla Gminy Szumowo, uwzględniające kierunki rozwojowe brzmią:

- **integracja aspektów ekologicznych ze zrównoważonym rozwojem społeczno-gospodarczym gminy, w której wymagania ochrony wspierają jej rozwój gospodarczy,**
- **edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w sprawach ochrony środowiska.**

Strategia do roku 2011 została sformułowana w oparciu o ocenę stanu istniejącego, tendencje mające istotne znaczenie dla przyszłości gminy i najważniejsze kierunki rozwojowe. Została ona opracowana w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, dla których zdefiniowano długoterminowe cele i opisano strategię ich osiągnięcia.

Realizacja Programu ochrony środowiska ma na celu zachowanie walorów środowiska i poprawę jego stanu na terenach zdegradowanych.

Jako główne cele programu przyjmuje się:

- 1) Zachowanie i odtwarzanie występującego na obszarze gminy bogactwa przyrodniczego i krajobrazu
- 2) Ochronę i poprawę jakości wód podziemnych, racjonalne użytkowanie kopalin i gruntów
- 3) Poprawę jakości i zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych
- 4) Zapobieganie zanieczyszczeniu powierzchni ziemi i gleby, poprawę stanu gospodarki odpadami
- 5) Poprawę jakości powietrza atmosferycznego

Realizacji powyższych celów będą służyć następujące zadania:

- 1) Zachowanie elementów bioróżnorodności
- 2) Ochrona zasobów i eliminacja zagrożeń jakości wód powierzchniowych, podziemnych
- 3) Działania ograniczające zużycie wody
- 4) Racjonalizację użytkowania zasobów naturalnych,
- 5) Rekultywację terenów poeksploatacyjnych i zdegradowanych
- 6) Zwiększanie retencji naturalnej i sztucznej
- 7) Prawidłowe składowanie odpadów
- 8) Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów, odzysk i przetwórstwo surowców wtórnych
- 9) Wykorzystanie odpadów organicznych
- 10) Ograniczanie zanieczyszczeń komunikacyjnych

- 11) Ograniczanie oddziaływania czynników szkodliwych dla ludzi (hałas)
- 12) Edukacja ekologiczna, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności lokalnych
- 13) Monitorowanie stanu i potencjalnych zagrożeń elementów środowiska
- 14) Wzmocnienie służb ochrony środowiska, współpraca z Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska przy egzekwowaniu kar, wspieranie działalności ruchów społecznych i organizacji pozarządowych.

7.3.1. Cele ekologiczne

Ochrona przyrody i krajobrazu

Cel nadrzędny:

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej

Realizacja powyższego celu będzie polegała na działaniach mających na celu poprawę stanu przyrody:

1. Wprowadzenie do planu zagospodarowania przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania elementów cennych przyrodniczo i krajobrazowo (torfowisk, oczek wodnych, stref brzegowych rzek),
2. Działania ochronne i konserwatorskie podejmowane dla użytków ekologicznych,
3. Zadrzewianie, zalesianie i tworzenie skupisk roślinności, szczególnie na gruntach o marginalnym znaczeniu rolniczym. Podjęcie działań mających na celu powiększenie zasobów leśnych, polepszenie ich zdrowotności i ich kompleksową ochronę:
  - zabezpieczenie lasów i zadrzewień przed zanieczyszczeniami i pożarami,
  - ograniczenie możliwości wycinania drzew i krzewów oraz likwidacji terenów zieleni,
  - wzmocnienie służb ochrony środowiska, egzekwowanie kar, wspieranie działalności ruchów społecznych i organizacji pozarządowych,
4. Ochrona gleb poprzez:
  - wspieranie zachowania tradycyjnych praktyk gospodarskich (w uprawie i hodowli) na terenach przyrodniczo cennych,
  - zapewnienie różnorodności biologicznej i równowagi przyrodniczej,

Gospodarka odpadami,

Cel nadrzędny:

Minimalizowanie ilości powstających odpadów, zwiększenie bezpieczeństwa składowania i promowanie sortowania odpadów.

Problemy związane z prawidłowym postępowaniem z odpadami, ich gospodarczym wykorzystaniem i minimalizacją szkodliwego oddziaływania należą do jednych z najważniejszych zagadnień ochrony środowiska. Podstawowym sposobem postępowania z odpadami w Gminie Szumowo, jest ich gromadzenie na składowisku zorganizowanym w Czerwonym Borze. Niewłaściwie zlokalizowane i eksploatowane składowiska oddziałują niekorzystnie na niemal wszystkie elementy środowiska, a więc powietrze, glebę, rośliny oraz wody powierzchniowe i podziemne. Każde składowisko, jako element obcy w krajobrazie, powoduje również znaczne obniżenie estetyki terenu. W przypadku braku właściwych zabezpieczeń (uszczelnień) odcieki infiltrują przez podłoże i skarpy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

składowiska, i przy określonych warunkach hydrogeologicznych mogą się rozprzestrzeniać na duże odległości, stając się źródłem długotrwałego zanieczyszczenia wód podziemnych, głównie pierwszego poziomu wodonośnego.

Realizowany poprzez:

- 1) Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów,
- 2) Odzysk surowców wtórnych oraz odpadów organicznych zanieczyszczeń celu ich dalszego wykorzystania,
- 3) Właściwe składowanie i unieszkodliwianie odpadów.

Zadania:

- a. Włączenie się do powstania międzygminnego ZAKŁADU unieszkodliwiania odpadów (sortownia, instalacja do odzysku odpadów biodegradowalnych, kwatery do czasowego gromadzenia poszczególnych grup odpadów, rozbudowa pola składowego)
  - Ustalenie zakresu działalności planowanego Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów.
  - Zawarcie porozumienia z gminami ościennymi nt. możliwości sposobu realizacji przedsięwzięcia.
  - Ustalenie udziału gminy w realizacji zadania.
  - Pozyskanie funduszy.
- b. Zwiększenie liczby mieszkańców objętej zorganizowanym wywozem
  - Zakup dodatkowych pojemników do gromadzenia odpadów.
  - Stworzenie na terenach wiejskich punktów gromadzenia odpadów.
  - Organizacja zbiórki odpadów wielkogabarytowych.
  - Organizacja zbiórki odpadów niebezpiecznych.
- c. Maksymalny odzysk surowców i materiałów z odpadów
  - Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
  - Podpisanie umów na odzysk lub unieszkodliwianie wysegregowanych odpadów ze specjalistycznymi firmami.
  - Osiągnięcie wymaganych poziomów odzysku odpadów opakowaniowych.

Racjonalna gospodarka odpadami w sektorze handlowym, publicznym i gospodarczym

- Prowadzenie szczegółowej ewidencji wytwórców odpadów.
- Monitoring gospodarki odpadami na terenie poszczególnych wytwórców.
- Optymalizacja gospodarki odpadami u poszczególnych wytwórców.

Poprawa stanu środowiska

- Inwentaryzacja dzikich składowisk na terenie gminy oraz ich likwidacja.
- Zakończenie rekultywacji wszystkich nieczynnych składowisk,
- Dbłość o czystość i porządek na terenie gminy.
- Zapobieganie zanieczyszczaniu odpadami terenów przy trasach przelotowych.

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy

- Organizacja konkursów i zabaw dla dzieci i młodzieży nawiązujących do prawidłowego

---

gospodarowania odpadami.

- Opracowanie ścieżki edukacyjnej.
- Organizacja kampanii, festynów propagujących prawidłową gospodarkę odpadami.
- Propagowanie materiałów i ulotek informacyjno – edukacyjnych.

Powietrze atmosferyczne

Cel nadrzędny:

Sukcesywne ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza, głównie ze źródeł rozproszonych.

W przyszłości coraz większy udział w zanieczyszczeniu powietrza będzie miała rosnąca emisja pochodząca z sektora bytowo-komunalnego: lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych czy zakładów usługowych, ogrzewanych w indywidualnych systemach grzewczych o niskiej sprawności wykorzystania paliwa a także rozwój motoryzacji.

Według polskich przepisów ochrona powietrza oparta jest na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczanie lub eliminowanie wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu lub utrzymanie ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Realizowany poprzez:

- 4) Utrzymanie trendu zmniejszania zużycia energii na potrzeby produkcyjne i bytowe ludności,
- 5) Ograniczanie zanieczyszczeń komunikacyjnych powietrza.

Zadania:

1) Ograniczenie energochłonności gospodarki oraz zużycia energii

- a. Jednym ze sposobów realizacji jest przeprowadzenie termomodernizacji; (ocieplania budynków, wymiana stolarki, modernizacja centralnego ogrzewania), zarówno u indywidualnych odbiorców jak i zakładów. Pozwala to na redukcję zużycia energii, co automatycznie prowadzi do ograniczenia emisji zanieczyszczeń. Bardzo duże znaczenie w tym zakresie będzie miało prowadzenie odpowiedniej polityki informacyjnej na poziomie gminy, uświadamiającej możliwe do osiągnięcia korzyści ekonomiczne.
- b. Ograniczenie energochłonności zakładów poprzez wprowadzanie nowych, energooszczędnych technologii.
- c. Stosowanie paliw o znacznie korzystniejszych parametrach w zakresie wartości opałowej, zawartości popiołu i siarki.

2) Ograniczenie emisji niskiej

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi na terenach wiejskich poważny problem. Jest zagadnieniem trudnym do szybkiego rozwiązania ze względu na bardzo duże rozproszenie jej źródeł oraz sezonowość.

Ograniczanie niskiej emisji

Problem niskiej emisji na terenie gminy jest realizowany poprzez:

- modernizację istniejących systemów ciepłowniczych – przestawienia z paliw stałych na

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

olej opałowy, gaz bezprzewodowy.

- wykorzystywanie lokalnych zasobów energii odnawialnej i wprowadzanie takich źródeł energii jak gaz płynny, olej opałowy lub biogaz na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne nie pozwolą na rozwój gazyfikacji (W tym celu powinien powstać program, którego realizacja przebiegałaby przy wsparciu ze strony władz.),
- prowadzenie edukacji wśród dzieci, młodzieży oraz ludzi dorosłych na temat zagrożeń, jakie może stwarzać spalanie w paleniskach domowych materiałów powodujących emisje specyficznych substancji do powietrza (opakowania plastikowe, butelki PET, folie po sianokiszonkach i kiszonkach, worki po nawozach, etc.).

Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii

- Lokalnie alternatywą dla spalania paliw tradycyjnych jest wykorzystanie takich źródeł energii jak biomasa, energia geotermalna, energia wód płynących i energia słoneczna. Obowiązek uwzględnienia wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii w polityce społeczno - gospodarczej i politykach sektorowych wynika nie tylko z polityki Unii Europejskiej, ale również z rezolucji Sejmu RP z dnia 8 lipca 1999r. W "II Polityce Ekologicznej Państwa" za cel do roku 2010 uznano, co najmniej podwojenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w stosunku do roku, 2000 (co jest zgodne z celami Unii Europejskiej). Wykorzystanie alternatywnych źródeł wymaga jednak bardzo szczegółowej analizy stanu istniejącego i możliwych do osiągnięcia korzyści.
- Stworzone powinny zostać mechanizmy i rozwiązania (organizacyjne, instytucjonalne, prawne i finansowe), które pozwolą zwiększyć zainteresowanie wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

3) Ograniczenie emisji komunikacyjnej

Poprawa stanu technicznego dróg i pojazdów

- Niezbędne jest rzetelne egzekwowanie okresowych kontroli stanu technicznego pojazdów. Pojazdy w złym stanie technicznym powinny być zatrzymywane i niedopuszczane do ruchu.
- W obliczu bardzo szybkiego rozwoju motoryzacji konieczne jest rozbudowywanie i modernizacja infrastruktury drogowej.

Realizowany poprzez:

- 1) Gazyfikację gminy,
- 2) Modernizację kotłowni opalanych paliwem stałym,
- 3) Pozyskiwanie energii ze źródeł niekonwencjonalnych.

Zadania:

- a. Budowa sieci gazowej w gminie,
- b. Zastępowanie pieców i kotłowni na paliwo stałe paleniskami wykorzystującymi gaz ziemny, olej opałowy lub biomasę,
- c. Wydawanie pozwoleń na lokalizację na terenie gmin obiektów energetyki niekonwencjonalnej,

Hałas

Cel nadrzędny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu.

Coraz większy procent ludności jest dotknięty hałasem. W gminie do zanieczyszczenia środowiska przyczynia się hałas przemysłowy i drogowy, który w przyszłości będzie stanowić największe zagrożenie. Coraz częściej problem ten dotyczy nie tylko mieszkańców terenów znajdujących się w pobliżu większych tras komunikacyjnych, ale także dróg dojazdowych i okolic.

W warunkach prawodawstwa polskiego poziomy dopuszczalne hałasu wynoszą:

- hałas przemysłowy – 50 dB(A) w porze dziennej i 40 dB(A) w porze nocnej
- hałas drogowy – 60 dB(A) w porze dziennej i 50 dB(A) w porze nocnej.

Rozwiązania prawne obowiązujące w Polsce w zakresie ochrony przed hałasem są zbliżone do modelu funkcjonującego w Unii Europejskiej.

Cel realizowany poprzez:

- 1) Ograniczenie negatywnego wpływu hałasu komunikacyjnego i przemysłowego.

Zadania:

- a. Jednym z rozwiązań ograniczenia hałasu komunikacyjnego może być montaż zabezpieczeń akustycznych w postaci ekranów dźwiękochłonnych lub pasów zadrzewień szczególnie przy drodze nr 8 przebiegającej wśród zabudowy rozproszonej.
- b. Konieczne wydaje się również systematyczne podnoszenie jakości dróg, kontrola pojazdów pod kątem emisji hałasu.
- c. Zmniejszenie oddziaływania hałasu przemysłowego poprzez zabezpieczenia techniczne i zmiany technologiczne.

Komunikacja drogowa oraz wydobywanie i sortowanie kruszywa są głównymi i najważniejszymi czynnikami mającymi wpływ na klimat akustyczny gminy.

Wody powierzchniowe i podziemne

Cel nadrzędny:

Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych i ochrona zasobów wód podziemnych.

W ostatnich latach powszechnie wzrosło zagrożenie dla wód i gruntu ze względu na systematyczne wodociągowanie obszarów wiejskich, przy jednoczesnym braku rozwoju kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków.

Działania w zakresie ochrony wód powierzchniowych będą prowadzone w kierunku budowy infrastruktury technicznej. Ponadto coraz większy nacisk będzie kładziony na zmniejszenie zanieczyszczeń obszarowych.

W zakresie wód podziemnych rozwijany będzie lokalny monitoring. Działania ochronne realizowane będą poprzez ochronę ujęć wód podziemnych oraz ochronę zbiorników wód podziemnych.

Po przystąpieniu do Unii Europejskiej największy problem będzie stanowić zrealizowanie wymogów dotyczących całkowitego wyeliminowania ze ścieków niektórych substancji niebezpiecz-

---

nych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz uzyskanie bezpiecznych wskaźników emisyjnych dla poszczególnych substancji, zagrażających ekosystemom wodnym.

Cel realizowany poprzez:

- 1) Zapobieganie zmniejszaniu się zasobów wód powierzchniowych,
- 2) Zwiększenie retencji wód,
- 3) Stałe ograniczanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych,
- 4) Przywracanie jakości wód do stanu wynikającego z ich funkcji ekologicznych oraz sposobów użytkowania.

Zadania:

1) **Ochrona zasobów wodnych:**

- a. Konieczne jest zapewnienie naturalnych zbiorników retencyjnych takich jak bagna i tereny podmokłe poprzez wprowadzenie zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego.

2) **Ochrona wód powierzchniowych**

- a. Tworzenie i modernizacja systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Jednym z większych problemów w Gminie Szumowo jest brak kanalizacji. Ścieki sanitarne powstające w indywidualnych gospodarstwach domowych są najczęściej odprowadzane do zbiorników bezodpływowych (szamb), a następnie przeznaczone do rolniczego wykorzystania lub wywożone do oczyszczalni ścieków.

- Najważniejszym kierunkiem działań jest więc tworzenie systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków – szczególnie w miejscowości Szumowo.
- Na terenach o zabudowie rozproszonej promowana będzie realizacja indywidualnych, przydomowych oczyszczalni.
- Realizacja inwestycji zmniejszających ilość zanieczyszczeń biogenych pochodzących z działalności rolniczej (budowa zbiorników na gnojowicę i gnojówkę oraz płyty gnojowych).

b. Dalsza racjonalizacja zużycia wody

- Racjonalizacja wykorzystania wody będzie realizowana zarówno w przemyśle jak i w indywidualnych gospodarstwach domowych. W zakładach przemysłowych promowane będzie wprowadzanie zamkniętych obiegów wody jako elementu pozwalającego na stworzenie znacznych oszczędności finansowych. W "II Polityce Ekologicznej Państwa" za cel do 2010 roku określono zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu z 1990r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle). Jednym z ważnych elementów racjonalizacji poboru wody będzie kontynuacja instalowania liczników u indywidualnych odbiorców.
- W rolnictwie promowane będzie stosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, co powinno również doprowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i jednocześnie ograniczenia ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń.
- Prowadzenie edukacji uświadamiania dzieci i młodzieży o korzyściach płynących z oszczędnego gospodarowania wodą.

c. Ograniczenie spływu powierzchniowego

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- Oprócz źródeł punktowych znaczący udział w zanieczyszczeniu wód płynących mają zanieczyszczenia pochodzące ze spływów obszarowych, związanych z uprawą pól i nawożeniem. Należy szukać rozwiązań zmierzających do ograniczenia w rolnictwie związków biogenych. Powinny zostać opracowane i stosowane przepisy korespondujące z dyrektywą 91/676/EWG o ochronie wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Dyrektywa ta nakłada na państwa członkowskie opracowania, co najmniej jednego kodeksu dobrej praktyki rolniczej, który musi być propagowany na terenie całego kraju.
- Duży nacisk winien być położony na poprawę stanu bakteriologicznego wód.

Cel realizowany poprzez:

- 1) Budowę kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków,
- 2) Budowę zbiorników na gnojowicę, gnojówkę oraz płyt do składowania obornika.

Zadania:

- a. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy wraz z przyłączami.
- b. Budowa gminnej oczyszczalni ścieków.
- c. Ograniczenie wielkości odprowadzanych ładunków zanieczyszczeń do wód powierzchniowych poprzez wdrażanie budowy przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej.

Na terenach wiejskich, gdzie prowadzona jest hodowla zwierząt zarówno w systemie gospodarskim, jak i na skalę przemysłową, powinny być realizowane inwestycje zmniejszające ilość zanieczyszczeń zawierających związki biogenne (zwłaszcza związki azotu) pochodzące z działalności rolniczej (budowa zbiorników na gnojowicę i gnojówkę oraz płyt gnojowych).

3) Ochrona wód podziemnych

a. Ograniczanie poboru wód

Wody podziemne winny stanowić rezerwę wody pitnej w gminie w związku z tym ograniczony do minimum powinien być ich pobór. Dostępne wody powierzchniowe winny być oczyszczane i uzdatniane jako alternatywne dla wód podziemnych.

b. Ograniczenie zanieczyszczenia wód

Na zanieczyszczenie narażone są przede wszystkim wody pierwszego poziomu. Aby zapobiec degradacji wód należy w pierwszej kolejności uporządkować gospodarkę wodno-ściekową. Zagrożenie stanowią nieszczelne szamba. Należy wzmocnić kontrolę i uświadamiać konsekwencje zanieczyszczeń właścicielom domów. Bardzo duże znaczenie będzie miało, zatem prowadzenie edukacji w tej dziedzinie jak również w zakresie stosowania zasad dobrych praktyk rolniczych.

c. Rozwój monitoringu

Wody podziemne są ważnym źródłem zaopatrzenia w wodę do picia. Duże znaczenie gospodarcze oraz występujące powszechnie zagrożenie wód podziemnych zmusza do prowadzenia stałej kontroli wód podziemnych. Dobrze rozwinięty monitoring ma na celu wspomaganie działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia ujemnego wpływu czynników antropogenicznych oraz

---

określenia trendów i dynamiki zmian jakości wód podziemnych.

d. Modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę

Wody podziemne są źródłem wody pitnej dla większości mieszkańców gminy. Konieczne jest podjęcie działań, aby woda dostarczana odbiorcom spełniała standardy wody pitnej, co nie zawsze ma miejsce, szczególnie na obszarach, gdzie nie ma sieci wodociągowej. W tym celu należy podjąć następujące działania:

- Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowych, wymiana sieci z przewodów azbestowo-cementowych.
- Modernizacja technologii uzdatniania wody.

Inwentaryzacja i likwidacja nieczynnych i nienadających się do eksploatacji (z uwagi na złą jakość wody) studni wierconych i kopanych.

Cel realizowany poprzez:

- 1) W zakresie ochrony zasobów wód podziemnych i racjonalnego nimi gospodarowania, główne zadania inwestycyjne będą dotyczyły rozbudowy i modernizacji systemów ujmowania, uzdatniania i dystrybucji wody.
- 2) Rozbudowę i modernizację systemów dystrybucji wody - poprawę jakości wody dostarczonej mieszkańcom.

Zadania:

- a. Modernizacja hydroforni w Szumowie, Pęczratce Polskiej i Paproci Dużej
- b. Wymiana rur AC na PCV sieci wodociągowej
- c. Wymiana hydroforów na zestawy hydroforowo-kompaktowe dla ujęć wody
- d. Wymiana pomp głębinowych.

Monitoring środowiska

Cel nadrzędny:

Poszerzenie i aktualizacja wiedzy o stanie środowiska i jego zagrożeniach.

Aktualna i kompletna wiedza na temat stanu poszczególnych elementów środowiska jest podstawą do planowania i realizacji wszelkich przedsięwzięć w zakresie ich ochrony. Konieczne jest prowadzenie monitoringu stanu różnorodności biologicznej, stanu zasobów i jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zanieczyszczeń powietrza i jakości gleb oraz klimatu akustycznego. Nowym elementem powinno być wprowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych.

Na podstawie prowadzonych badań możliwe jest stworzenie ogólnodostępnej bazy informacji o stanie środowiska w gminie.

Realizowany poprzez:

- 1) Monitoring zasobów i jakości wód podziemnych
- 2) Monitoring jakości wód powierzchniowych
- 3) Monitoring stanu różnorodności biologicznej
- 4) Monitoring akustyczny wzdłuż ciągów komunikacyjnych

---

5) Upowszechnianie wyników badań naukowych i wiedzy na temat stanu środowiska

Zadania:

- a. Rozpoznawanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń,
- b. Doskonalenie systemu monitoringu jakości wód podziemnych i wielkości ich poboru na cele bytowe i gospodarcze,
- c. Prowadzenie monitoringu zasobów i jakości wód powierzchniowych,
- d. Prowadzenie monitoringu akustycznego wzdłuż drogi nr 8,
- e. Rozwój monitoringu środowiska glebowego.

Edukacja ekologiczna,

Cel nadrzędny:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych gminy.

Polska stanęła przed obowiązkiem dokonania zasadniczych zmian w polityce ekologicznej państwa. W przyjętym przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 2002r. dokumencie nadano „prawo do udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji ekologicznych”. Zasada uspołeczniania będzie realizowana poprzez tworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków do udziału wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska. Aby udział ten był wystarczająco szeroki i przynosił oczekiwane efekty konieczne jest stymulowanie samej chęci takiego udziału i tworzenie sprzyjających warunków dla praktycznej realizacji tej potrzeby oraz dostarczenie wiedzy i umiejętności pomocnych w konkretnych działaniach.

Poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa zależy od ilości i jakości informacji, która do niego dociera oraz od form i sposobów edukacji. Edukacja ta powinna być ścisła, bezstronna i kompletna, prowadzona na wszystkich poziomach szkolnictwa (począwszy od szkół podstawowych po szkoły wyższe), a także wśród społeczności gminy. Pomocne w tym mogą być pozarządowe organizacje ekologiczne. Obecnie w Polsce zarejestrowanych jest ponad 600 organizacji deklarujących w swym statucie działalność ekologiczną. Ponad 60 najbardziej aktywnych uczestniczy nie tylko w rozwiązywaniu lokalnych problemów, ale i w pracach komisji sejmowych wspierających działania organów państwowych w realizacji różnych zadań polityki ekologicznej. Na terenie Polski aktywne są także międzynarodowe organizacje działające na rzecz ochrony środowiska, takie jak Światowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN) oraz Światowy Fundusz na rzecz Ochrony Przyrody (WWF).

Realizowany poprzez:

- 1.) Wspieranie działań uzupełniających system edukacji formalnej, podnoszących ekologiczną świadomość społeczności i władz lokalnych,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

- 2.) Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści.

Zadania:

- a. Opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej,
- b. Włączanie się do regionalnego systemu informacji o edukacji ekologicznej,
- c. Prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie prawa, zarządzania, technik ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego, źródeł finansowania ochrony środowiska,
- d. Upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”,
- e. Wspieranie szkół w prowadzeniu edukacji środowiskowej,
- f. Propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju w gminie,
- g. Rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego obszarów leśnych (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne, tablice informacyjne itp.),
- h. Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych, wspieranie imprez prośrodowiskowych o zasięgu powiatowym,
- i. Upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w powiecie, województwie i kraju,
- j. Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacja” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół.

7.4. Programy sektorowe i regionalne

Przy sporządzaniu dokumentu brano pod uwagę zapisy różnych programów rządowych oraz regionalnych:

- II polityki ekologicznej państwa,
- programu wykonawczego do II polityki ekologicznej państwa,
- narodowej strategii ochrony środowiska,
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego
- spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Zambrowskiego,
- wykaz aktualnych rządowych dokumentów programowych dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szumowo,
- strategia rozwoju Powiatu Zambrowskiego - 2002r.

---

8. ZADANIA WŁASNE GMINY

Zadaniami własnymi gminy są te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy;

Zamierzenia gminy w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:

- Modernizacja, rozbudowa istniejącej sieci i hydroforni na terenie Szumowa,
- Modernizacja hydroforni w Pęchratce Polskiej, Paproci Dużej,
- Rozbudowa wodociągu grupowego „Wyszomierz” poprzez realizację sieci i przyłączy we wsiach: Radwany Zaorze, Zaręby Jartuzy, Stryjki i Mroczi Stylągi,
- Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Szumowie,
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gm. Szumowo,
- Budowa kanalizacji w Szumowie.

Zamierzenia gminy w zakresie monitoringu środowiska:

- Systematyczna analiza pozwoleń wydanych z ustawy Prawo ochrony środowiska i realizacji wynikających z nich obowiązków,
- Inwentaryzacja niezorganizowanych miejsc składowania odpadów i pozostałych obszarów zdegradowanych w gminie,
- Inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń z oczyszczalni ścieków do wód powierzchniowych.

Zamierzenia gminy w zakresie ochrony powietrza:

- Budowa sieci gazowniczej na terenie Gminy Szumowo,
- Przebudowa istniejącej kotłowni budynku Urzędu Gminy Szumowo,
- Przebudowa istniejącej kotłowni budynku GOK Szumowo.

Zamierzenia gminy w zakresie gospodarki odpadami:

- Stworzenie systemu gromadzenia, wywozu odpadów, umożliwiającego odzysk (recykling) surowców wtórnych w drodze selekcji odpadów u źródła,
- Selektywna zbiórka i segregacja odpadów.

Zamierzenia gminy w zakresie edukacji ekologicznej:

- Wdrażanie programów edukacji ekologicznej w szkołach,
- Programy edukacyjne dla dorosłych – szkolenia z zakresu ekologii,
- Doradztwo w zakresie badania zasobności gleb,
- Doradztwo nawozowe,
- Doradztwo w zakresie właściwego przechowywania i stosowania nawozów naturalnych.

Zamierzenia gminy w zakresie ochrony wód podziemnych, kopalni, gleb i powierzchni ziemi:

- Rekultywacja wyrobiska zwirowego na terenie Szumowa
- Rekultywacja składowisk niezorganizowanych,

Zamierzenia gminy w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu:

- Budowa zbiornika retencyjnego na wyrobisku na terenie Szumowa,
- Rekultywacja terenów po wyeksploatowanych zwirowniach na terenie Szumowa.

9. ZADANIA KOORDYNOWANE

Zadaniami koordynowanymi są pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym, wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym.

Do prac nad realizacją zadań koordynowanych gminnego programu ochrony środowiska należy włączyć wszystkie instytucje właściwe ze względu na zasięg swojej działalności specjalizujące się w zagadnieniach ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego oraz przedsiębiorstwa oddziałujące na środowisko, a także przedstawiciele społeczeństwa. W tym ostatnim przypadku rozumie się, że są to gminne organy samorządu terytorialnego, samorządu gospodarczego i ekologiczne organizacje pozarządowe, obejmujące zakresem swej działalności daną gminę.

Wymienione zadania realizowane będą przez organy administracji państwowej samorządowej oraz przez podmioty gospodarcze. W wykazach tych zadań wskazano jednostki odpowiedzialne oraz podmioty uczestniczące w realizacji. Ponieważ finansowanie tych zadań najczęściej nie leży w kompetencjach organów administracji, określenie jednostka odpowiedzialna oznacza często pełnienie funkcji koordynatora lub inicjatora działań zmierzających do realizacji zadań.

Zadania koordynowane o charakterze inwestycyjnym

Zadania o charakterze inwestycyjnym realizowane będą przez różne podmioty:

- Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad,
- Administrację Lasów Państwowych i Parków Narodowych,
- Inspekcję Ochrony Środowiska,
- Inspekcję Sanitarno – Epidemiologiczną
- Inspekcję weterynaryjną
- Państwową Inspekcję Pracy itp.

Pokaźny pakiet zadań przewidziany jest do realizacji przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne. Zadania te realizowane będą przy udziale środków własnych inwestorów wspieranych środkami funduszy celowych Woj. Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w woj. Podlaskim w tym z programu NFOŚiGW „Ochrona Środowiska w Rolnictwie” oraz funduszy pomocowych i strukturalnych Unii Europejskiej.

Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań Programu powinny przystępować do realizacji wszystkich zadań w terminie możliwie szybkim, w miarę posiadanych możliwości organizacyjnych i finansowych. Przypisanie stopnia priorytetowości poszczególnym zadaniom sugeruje kolejność ich realizacji w sytuacji, gdy ograniczone możliwości finansowania uniemożliwiają realizację wszystkich zamierzeń.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Zgodnie z treścią tezy 189 "II Polityki Ekologicznej Państwa" autorzy „Programu wykonawczego do II Polityki Ekologicznej Państwa” przyjęli następujące oznaczenia liczbowe, charakteryzujące stopień priorytetowości:

- 1.) Najwyższy priorytet, wynikający z konieczności likwidacji bezpośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi (w tym likwidacja tzw. "gorących punktów"),
- 2.) Średni priorytet, wynikający z konieczności przeciwdziałania degradacji środowiska w obrębie terytorium naszego kraju,
- 3.) Niski priorytet, wynikający z konieczności partycypowania Polski w przeciwdziałaniu zagrożeniom globalnym (zmiany klimatyczne, warstwa ozonowa).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Lp	Nazwa zadania	Priorytet	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Koszty realizacji /tys. PLN/	Źródła finansowania
Zadania w zakresie ochrony powietrza							
1	Ograniczanie zużycia energii cieplnej poprzez termomodernizację budynków, w tym: ocieplanie budynków wymianę stolarki budowlanej, montaż liczników ciepła i zaworów termostatycznych	II	2006	Właściciele budynków	BGK	5 000	Środki własne właścicieli budynków, budżet państwa (kredyty bankowe), fundusze celowe
2	Modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne kotły opalane paliwem gazowym, ciekłym lub biomasą wyposażone w automatyczną regulację procesów spalania podnoszącą wydajność cieplną źródła	II	sukcesywnie	Podmioty gospodarcze, właściciele budynków	Samorządy	20 000	Środki własne podmiotów i osób fizycznych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
3	Realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (biomasa, energia słoneczna)	II	2006	Samorząd	Podmioty gospodarcze,	340 000	Środki własne podmiotów i osób fizycznych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
4	Budowa nowych i modernizacja istniejących instalacji oczyszczających gazy odlotowe wprowadzane do atmosfery, a w szczególności mających na celu poprawę skuteczności usuwania cząstek o średnicy ziarna poniżej 10 µm	I	sukcesywnie	Podmioty gospodarcze	WIOŚ,	brak danych do ustalenia kosztów	Środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
Zadania w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem							
5	Budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu	I	sukcesywnie	GDDPiA	Samorząd	brak danych do ustalenia kosztów	Budżet państwa fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Zadania w zakresie ograniczania ryzyka wystąpienia poważnych awarii							
6	Tworzenie infrastruktury przy głównych szlakach komunikacyjnych niezbędnej dla ratownictwa ekologicznego	II	2006	Samorząd	GDDPiA, Zarządy dróg, KWSP	400	Budżet państwa fundusze celowe
7	Modernizacja i stała poprawa wyposażenia jednostek ratowniczo-gaśniczych w środki ratownictwa ekologicznego	I	2006	Samorząd	KWSP	1 300	Budżet państwa fundusze celowe

Lp	Nazwa zadania	Priorytet	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Koszty realizacji /tys. PLN/	Źródła finansowania
Zadania w zakresie monitoringu środowiska i badań naukowych							
8	Rozbudowa sieci monitoringu zanieczyszczeń powietrza na obszarze powiatu wynikająca z potrzeby dostosowania badań monitoringowych do aktualnie obowiązujących przepisów	III	2004	Samorząd	WIOŚ WSSE	1 170	Budżet państwa Środki pomocowe i strukturalne UE, fundusze celowe,
Zadania w zakresie edukacji ekologicznej							
9	Wspomaganie istniejących i tworzenie nowych ośrodków edukacji środowiskowej	III	2006	samorząd,	LP, NGO, samorząd	60 000	Środki własne i współorganizatorów, fundusze celowe
10	Rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego obszarów leśnych (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne, tablice informacyjne itp.)	III	praca ciągła	samorządy	LP, PTTK i inne NGO, samorządy,	6 000	Budżet państwa środki własne samorządu, LP i parków narodowych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

10. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA I NAKŁADY NA REALIZACJE PROGRAMU

Tabela Nr 16.

Terminy realizacji, wielkość nakładów i źródła finansowania, jednostki odpowiedzialne za ich wykonanie.

Lp	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Koszty realizacji /tys. PLN/	Źródła finansowania
Zadania ogólne						
1	Opracowanie gminnych programów ochrony środowiska	VI 2004	Samorząd gminy	SiPI	1 360	Środki własne gminy, fundusze celowe
Zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu						
2	Tworzenie nowych obszarów zieleni i zadrzewień na terenach zabudowanych	sukcesywnie	Samorząd gminy	SiKom	400	Środki własne gminy, fundusze celowe
Zadania w zakresie ochrony wód podziemnych, kopalin, gleb i powierzchni ziemi						
3	Opracowanie planów eksploatacji kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych	2005	Samorząd gminy	SiPI	340	Środki własne, fundusze celowe
Zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych						
4	Opracowanie programów optymalizacji wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem programu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej	2004	Samorząd gminy	SiKom, SiPI	w ramach działań statutowych PWiK	Środki własne gminy, fundusze celowe
5	Stoła modernizacja i usprawnianie funkcjonowania oczyszczalni ścieków, poprzez wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (szczególnie w zakresie usuwania związków biogenych)	sukcesywnie	Samorząd gminy	SiKom, SiPI	60 000	fundusze celowe, fundusze pomocowe i strukturalne UE
6	Budowa urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników	sukcesywnie	Samorząd gminy	SiKom, SiPI	30 000	Środki własne, fundusze celowe, fundusze pomocowe i strukturalne UE
Zadania w zakresie gospodarki odpadami						

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

7	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów i sprzętu niezbędnego do selektywnej zbiórki odpadów	sukcesywnie	Samorząd gminy ZGK	Urząd Powiatu,		Środki własne, fundusze celowe
Zadania w zakresie ochrony powietrza						
8	Modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne kotły opalane paliwem gazowym, płynnym lub biomasą wyposażone w automatyczną regulację procesów spalania podnoszącą wydajność cieplną źródła	sukcesywnie	Samorząd gminy	Administracja obiektów	20 000	Środki własne gmin fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
9	Budowa nowych i modernizacja istniejących instalacji oczyszczających gazy odlotowe wprowadzane do atmosfery, a w szczególności mających na celu poprawę skuteczności usuwania cząstek o średnicy ziarna poniżej 10 µm	2006	Samorząd gminy	ŚPI, MPEC	18 000	Środki własne gminy, fundusze celowe, fundusze pomocowe i strukturalne UE
Zadania w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem						
10	* Budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu	sukcesywnie	Samorząd gminy	ŚIKom	brak danych do ustalenia kosztów	Środki własne gminy, fundusze celowe
Zadania w zakresie monitoringu środowiska						
11	Monitorowanie jakości ścieków doprowadzanych i oczyszczonych w oczyszczalniach	Praca ciągła	Zarządzający oczyszczalnią	-	w ramach działań statutowych	Środki własne
12	Prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie prawa, zarządzania, technik ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego, źródeł finansowania ochrony środowiska	sukcesywnie	Samorząd gminy	Samorządy, ON	w ramach działań statutowych	Środki własne, fundusze celowe
Zadania w zakresie edukacji ekologicznej						
13	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół	sukcesywnie	Samorząd gminy, władze oświatowe	Samorządy, szkoły	w ramach działań statutowych	Środki własne samorządu, fundusze celowe
14	Propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju w gminie	sukcesywnie	Samorząd gminy	wszystkie podmioty prowadzące edukację	w ramach działań statutowych gminy	Środki własne samorządu, fundusze celowe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

			środowiskową		
Stosowane oznaczenia i znaczenie skrótów ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego GDDPiA – Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych i Autostrad KWSP – Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej LP – Lasy Państwowe NGO – organizacje pozarządowe ODR – Ośrodek Doradztwa Rolniczego RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej UE – Unia Europejska MPEC – Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej			WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska WSSE – Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna WZMiUW – Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych NFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej SłPI – służby planistyczne – (wykonawcy dokumentów, konsultanci) ON – ośrodki naukowe EE – ośrodki edukacji ekologicznej		

* Budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu – realizacja zadania inwestycyjnego będzie zasadna po przeprowadzeniu pomiarów i sporządzeniu przez Samorząd Gminy map akustycznych. Projekt Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sporządzania map akustycznych w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych i lotnisk w **załącznik nr 7**.

11. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

11.1. Terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna,

Z wykonania programu ochrony środowiska wójt gminy winien co 2 lata sporządzić raport, który przedstawiany jest radzie gminy. Kwestią zasadniczą jest sporządzanie raportów i aktualizowanie programów ochrony środowiska w oparciu o aktualne i rzetelne dane, dotyczące stanu poszczególnych elementów środowiska.

Prócz sporządzania raportów i aktualizacji programów ochrony środowiska, gmina posiada szereg uprawnień kontrolnych, które pozwalają na bieżące monitorowanie korzystania z zasobów środowiska przez podmioty działające na terenie gminy. Umiejętne korzystanie z tych instrumentów kontrolnych pozwoli na wdrożenie unijnej zasady prewencji i często pozwoli uniknąć dewastacji środowiska naturalnego. Ponadto, dane zebrane podczas działań monitorujących posłużą do sporządzenia rzetelnego raportu z wykonania programu ochrony środowiska i do jego aktualizacji.

11.2. Procedury kontroli, mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu.

Zadania kontrolno–nadzorcze w zakresie ochrony środowiska są zasadniczo wykonywane przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska. Jednak ustawa – Prawo ochrony środowiska zobowiązuje do sprawowania kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów (gminy).

I tak na przykład wójt posiada **uprawnienia nadzorcze**, związane z nakładaniem obowiązku wykonania przez osobę fizyczną czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania instalacji lub urządzenia na środowisko.

Kontrolujący, wykonując kontrolę jest uprawniony do:

- wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub jego części, na którym prowadzona jest działalność gospodarcza,
- przeprowadzenia badań lub wykonania innych niezbędnych czynności kontrolnych,
- żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego,
- żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z kontrolą.

Uprawnienia te przysługują organowi, który przyjmuje taką informację, czyli staroście lub wojewodzie. Z kolei wójt (burmistrz, prezydent miasta) może w drodze decyzji nakazać pewne działania dostosowawcze, wskazując sposób wykonania tej decyzji.

Starostwo nie powinno traktować tych instrumentów kontrolnych wyłącznie w charakterze

prawnego zobowiązania, ale także jako możliwość nadzorowania podmiotów korzystających z zasobów środowiska na terenie w zakresie wdrażania przez te podmioty priorytetów i celów określonych w programie ochrony środowiska powiatu, a co za tym idzie unijnych standardów ochrony zasobów środowiska naturalnego.

Ponadto, informacje i dane gromadzone podczas działań kontrolnych, wraz z danymi uzyskiwanymi od organów Inspekcji Ochrony Środowiska i Inspekcji Sanitarnej pozwolą na uaktualnienie treści programu ochrony środowiska. Nie można bowiem kwestionować tego faktu, że istnieje zależność pomiędzy podjęciem właściwej decyzji i posiadaniem dobrej informacji.

11.2.1. Kontrola stanu środowiska

Kontrola stanu środowiska - jest narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem. Dostarcza ona informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska.

11.2.2. Kontrola polityki ekologicznej

Kontrola polityki ochrony środowiska oznacza, że wdrażanie Programu będzie polegało regularnej ocenie. Kontrola ta będzie obejmowała:

- określenie stopnia wykonania działań,
- określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem,
- analizę przyczyn tych rozbieżności.

Koordinator wdrażania programu będzie ocenił, co dwa lata stopień wdrożenia Programu. W latach 2004-2005 na bieżąco, będzie monitorowany postęp w zakresie wdrażania zdefiniowanych działań, a pod koniec 2005 roku nastąpi ocena rozbieżności między celami zdefiniowanymi w Programie i analiza przyczyn tych rozbieżności. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla następnego Programu, w którym zostaną zdefiniowane działania na lata 2006-2010, z uszczegółowieniem działań na lata, tj. 2006 i 2007. Ten cykl będzie się powtarzał, co dwa lata, co zapewni uaktualnienie strategii krótkoterminowej, co cztery lata i polityki długoterminowej, co sześć lat.

11.3. Koszty, źródła finansowania

Możliwości realizacji inwestycji w zakresie ochrony środowiska ze środków własnych samorządów są limitowane ogólną sumą możliwych do uzyskania dochodów oraz potrzebą realizacji inwestycji w innych sferach działalności.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

Dochody w tys. PLN			Wydatki w tys. PLN		
ogółem	własne	na mieszkańca	ogółem	inwestycyjne	na ochronę środowiska
7 159	2 588	1,4	7 128	1 458	-

W roku 2001 dochód budżetu samorządu gminy wyniósł 7 159 tys. PLN. Wydatki samorządów w tym okresie były niższe i wyniosły 7 128 tys. PLN, z czego na inwestycje wydatkowano 1 458 tys. PLN, tj. 20%.

W latach realizacji Programu na inwestycje w zakresie ochrony środowiska należy przewidywać około 5% wydatków przewidzianych na inwestycje, tzn., że samorząd powinien zabezpieczyć na ten cel środki własne w wysokości minimum 50 % kosztów realizacji zadań.

Program ochrony środowiska gminy powinien obejmować zarówno przedsięwzięcia pozainwestycyjne, np. rozszerzenie współpracy gminy z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi, jak i przedsięwzięcia inwestycyjne, np. budowa systemu kanalizacji ściekowej.

Dla realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych ujętych w programie ochrony środowiska Gminy Szumowo zaplanowano program finansowy, który obejmuje wszystkie źródła finansowania. Stosownie do kondycji finansowej gminy, część nakładów inwestycyjnych zostanie pokryta z własnych środków budżetowych, część ze środków kredytowych, a część ze środków pomocowych UE.

Do instrumentów finansowych wykorzystywanych przez gminę należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska: za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za składowanie odpadów;
- administracyjne kary pieniężne;
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna;
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska.

Finansowanie inwestycji ekologicznych związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami można podzielić na dwie grupy, są to środki krajowe pochodzące z różnych źródeł finansowania oraz środki z Unii Europejskiej strukturalne.

11.3.1. Możliwości pozyskania środków z dodatkowych źródeł finansowania

11.3.1.1 Środki krajowe

Główną instytucją realizującą Politykę Ekologiczną Państwa jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Co roku aktualizowane są zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych. Zasadniczym celem NFOŚiGW jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami NFOŚiGW udziela pożyczek, dotacji i dopłat, dofinansowuje zadania inwestycyjne zgodnie z poniższymi priorytetami.

Priorytetami są m.in.: likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów, unieszkodliwienie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów, przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianiu odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych, realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych.

O dofinansowanie z NFOŚ GW mogą ubiegać się:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje,
- przedsiębiorcy, realizujący przedsięwzięcia ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Zasady przeznaczania środków finansowych powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 672 ze zmianami).

Środki z gminnych funduszy zgodnie z art. 406 ww. ustawy przeznaczane są m.in. na: edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju, realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji, wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzenia bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii, działania z zakresu rolnictwa ekologicznego oddziałujące na stan gleby, innych działań służących ochronie środowiska i gospodarki wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych przez gminę.

Wsparcia finansowego, w formie bezzwrotnych dotacji i preferencyjnych pożyczek udziela **EkoFundusz**. Jest to fundacja niezależna działająca według prawa polskiego, a w szczególności ustawy o fundacjach oraz statutu. Priorytetowymi dziedzinami EkoFunduszu są m.in.: ochrona różnorodności biologicznej, gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych, unieszkodliwienie odpadów komunalnych i niebezpiecznych, ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu ziemi (ochrona klimatu), ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza). Dotacje mogą uzyskać jedynie projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska, (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nie inwestycyjne.

Źródłem finansowania inwestycji ekologicznych związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami mogą być również kredyty preferencyjne udzielane np. przez **Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.)** z dopłatami do oprocentowania, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne, jak również kredyty międzynarodowych instytucji finansowych - **Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) i Banku Światowego**.

11.3.1.2 Fundusze strukturalne

Po wejściu do UE Polska może korzystać z Funduszy Strukturalnych na finansowanie inwestycji w ochronie środowiska. Dotyczy to możliwości finansowania inwestycji z Europejskiego Fun-

duszu Rozwoju Regionalnego (Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego - inwestycje w skali regionalnej i lokalnej) oraz Funduszu Spójności.

W ramach jednego z priorytetów Narodowego Planu Rozwoju: ochrona środowiska i zagospodarowanie przestrzenne, podstawowe znaczenie ma wsparcie inwestycyjne ukierunkowane między innymi na racjonalną gospodarkę odpadami. Wsparcie będzie przeznaczane przede wszystkim na rozbudowę lub modernizację składowisk odpadów komunalnych, systemy selektywnej zbiórki, recyklingu i odzysku odpadów komunalnych (sortownie, kompostownie), systemy zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. Środki finansowe, przeznaczone na rekultywację uciążliwych dla środowiska składowisk, w tym składowisk odpadów przemysłowych dostępne są w ramach środowiskowych funduszy celowych oraz z uwagi na koncentrację przestrzenną i duże koszty takich działań, w ograniczonym zakresie także w ramach ZPORR. Europejski Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) wspiera m.in. inwestycje infrastrukturalne w zakresie gospodarki wodnej, gospodarki odpadami (między innymi stworzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi), rekultywacji zdegradowanych terenów.

Równolegle z realizacją ZPORR mogą być realizowane duże projekty inwestycyjne współfinansowane z **Funduszu Spójności**. Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej.

Priorytetem strategii Funduszu Spójności jest przede wszystkim poprawa jakości wód powierzchniowych, zwiększenie dostępności wody do picia i poprawa jej jakości. Ponadto ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, racjonalizacja gospodarki odpadami, rekultywacja obszarów poprzemysłowych, a także wsparcie dla leśnictwa i ochrony przyrody.

W latach realizacji Programu dofinansowanie zadań będzie możliwe z funduszy celowych oraz programów pomocowych i strukturalnych UE:

„Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Województwa Podlaskiego na lata 2004 – 2006”

umożliwia uzyskanie dofinansowania zadań z zakresu ochrony środowiska w ramach:

- działania 1.2; na infrastrukturę ochrony środowiska w zakresie gospodarki wodnościekowej oraz gospodarki odpadami – 7 000 tys. EURO,
- działania 4.1; Rozwój wsi i infrastruktury lokalnej związanej z rolnictwem – 7 000 tys. EURO,
- działania 4.2; Tworzenie warunków dla zwiększenia poziomu inwestycji lokalnych – 3 400 tys. EURO,
- działania 4.3; Promocja turystyki – 3 000 tys. EURO,

W ramach działań 4.1 – 4.3 na infrastrukturę można będzie przeznaczyć jedynie część środków – około 40 % tzn. 5 360 tys. EURO. Łącznie ze środków „Programu Operacyjnego...” można będzie pozyskać: $(7000+5\ 360) : 2 = 6\ 180$ tys. EURO, tj. około 24 720 tys. PLN.

Szacowana kwota dofinansowania może ulec zmianie w związku z faktem, iż ostateczna wersja „Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004 – 2006”, od

którego zależy tekst „Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego Województwa Podlaskiego”, jest w fazie opiniowania przez Komisję Europejską.

- Wojewódzki, powiatowe i gminne fundusze OŚiGW dysponują rocznie kwotą około 24 000 tys. PLN. Zakładając pełne wykorzystanie środków w ciągu 4 lat można będzie dofinansować zadania kwotą około 96 000 tys. PLN, w tym inwestycyjne kwotą około 85 000 tys. PLN
- Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych dysponuje rocznie kwotą około 1 000 tys. PLN, tzn. że przy spełnieniu warunków dofinansowania zadań można będzie uzyskać w ciągu 4 lat około 4 000 tys. PLN.
- Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego w ramach komponentu C przeznacza na realizację inwestycji w roku 2003 kwotę (2 926 000 x 22%) 644 720 EURO tj. około 2 255 tys. PLN.
- Fundusz Spójności będzie od roku 2004 wspierał zadania inwestycyjne o wartości powyżej 10 000 tys. EURO. Będzie on finansował zadania na podobnych zasadach jak obecnie fundusz ISPA. Uwarunkowania co do wartości zadań oraz nieustalone dotychczas limity dla województwa pozwalają jedynie na szacunkowe określenie możliwości dofinansowania zadań.

Szacunek:

- wnioski złożone i zaakceptowane na listę podstawową – koszt realizacji wnioskowanych zadań = 294 280 tys. PLN x 70 % = 198 996 tys. PLN
- wnioski przygotowane – koszt realizacji wnioskowanych zadań = 665 216 tys. PLN x 70 % = 465 651 tys. PLN

razem pozyskanie środków z funduszu spójności wynieść może nawet 664 647 tys. PLN.

Przyjęto jako kwotę realną 200 000 tys. PLN

- Ekofundusz oraz NFOŚiGW; fundusze te dysponują w skali roku środkami w wysokości około 2 250 000 tys. PLN. Zakładając dofinansowanie zadań z funduszy ekologicznych na poziomie lat ubiegłych można przewidywać uzyskanie dofinansowania z tych funduszy w kwocie około 25 000 tys. PLN rocznie tj. 100 000 tys. PLN

Razem kwota pozyskanych środków na dofinansowanie zadań inwestycyjnych w ochronie środowiska w latach 2003 – 2006 w województwie podlaskim może wynieść 494 mln PLN, z czego na dofinansowanie zadań samorządów (około 70%) tj. **346 mln PLN**.

Pełne wykorzystanie możliwości pozyskania środków z powyższych źródeł finansowania zapewnić może pokrycie potrzeb samorządów w zakresie planowanych inwestycji.

11.4. Harmonogram weryfikacji celów i kierunków działań oraz terminów przygotowywania raportów z wykonania programów

Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada wójta gminy obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z wykonania programu ochrony środowiska i przedłożenia go radzie gminy.

„II Polityka Ekologiczna Państwa” zakłada, że głównym celem średniookresowym (do 2010 r.) w sprawie kontroli i monitoringu jest pełna harmonizacja procedur i zakresu działań w tej dziedzinie z zaleceniami OECD, wymogami Unii Europejskiej oraz zobowiązaniami wobec konwencji międzynarodowych. Realizacja tego celu wymaga w latach 2003 – 2006 powołania nowych struktur organizacyjnych i wdrożenia systemów obiegu informacji w dziedzinie środowiska, niezbędnych

do spełnienia przez Polskę warunków uczestnictwa w Unii Europejskiej i realizacji innych zobowiązań międzynarodowych, w tym:

- 1) wzmocnienia etatowego służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i regionalnym (2004 r.);
- 2) wdrożenia systemu informatycznego PRTR (uwalnianie i transfer zanieczyszczeń – 2004 r.);
- 3) wdrożenia systemu informatycznego SPIRS (rejestracja obiektów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami dyrektywy Seveso II – 2004 r.);
- 4) wdrożenia systemu rejestracji substancji niebezpiecznych spełniającego wszystkie wymagania ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz ustawy o ochronie roślin uprawnych (2004 r.);
- 5) wzmocnienia i rozwoju działalności Krajowego Centrum BAT (2004 r.);
- 6) utworzenia krajowego punktu kontaktowego do spraw wdrażania programu Unii Europejskiej Natura 2000 (2004 r.);
- 7) po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Europejskiej Agencji Środowiska – rozszerzenia regularnej współpracy z Agencją już na zasadach odnoszących się do jej członków (2003 r.).

Realizacja wymienionych w pkt 1 – 4 zadań, z zwłaszcza wdrożenie systemów informatycznych oraz modyfikacja systemu statystyki publicznej, państwowego monitoringu środowiska i pozostałych mechanizmów nadzoru i kontroli umożliwi dokonywanie co 2 lata oceny realizacji wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska oraz oceny realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska.

W związku z faktem, iż gminne programy ochrony środowiska powinny być sporządzone do dnia 30 czerwca 2004 r. kolejne terminy oceny realizacji programu przedstawiają się następująco:

- 30 czerwiec 2006 r.
- 30 czerwiec 2008 r.

11.4.1. Mierniki oceny realizacji Programu

Do szczególnie ważnych wskaźników stopnia realizacji „II Polityki Ekologicznej Państwa” należy zaliczyć:

- Ocena dotrzymania norm jakości poszczególnych komponentów środowiska, określonych wymogami prawnymi,
- Stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska (np. depozycją lub koncentracją poszczególnych zanieczyszczeń), a naukowo uzasadnionym zanieczyszczeniem dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym),
- Stopień zmniejszenia zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz stopień zmniejszenia całkowitych przepływów materiałowych w gospodarce,
- Stopień zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji,
- Stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów (dla oceny pro-

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SZUMOWO

---

gramów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska),

- Poprawa techniczno-ekologicznych charakterystyk materiałów, urządzeń, produktów (np. zawartości ołowiu w benzynie, poziomemu hałasu w czasie pracy samochodu itp.).

Poza wymienionymi głównymi wskaźnikami przy ocenie skuteczności realizacji „II Polityki Ekologicznej Państwa” oraz „Programu Ochrony Środowiska powiatu zambrowskiego na lata 2003 – 2006” będą stosowane wskaźniki szczegółowe stanu środowiska:

- Zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, poprawy jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, poprawy jakości wody do picia oraz spełnienia przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
- Poprawy jakości powietrza – zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
- Zmniejszenia uciążliwości hałasu wokół obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego w miastach oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych;
- Zmniejszenia ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenia zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenia zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych;
- Ograniczenia degradacji gleb, zmniejszenia powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach poprzemysłowych, likwidacji starych składowisk odpadów, zwiększenia skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenia pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych;
- Wzrostu lesistości województwa, rozszerzenia renaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrostu zapasu i przyrostu masy drzewnej, a także wzrostu poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawy stanu zdrowotności lasów będących pod wpływem zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby;
- Zahamowania zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk, a także pomyślnych reintrodukcji gatunków;
- Zmniejszenia negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowania estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

Wskaźnikami pośrednimi stopnia realizacji Programu będą wskaźniki społeczno – ekonomiczne:

- Poprawy stanu zdrowia obywateli, mierzonego przy pomocy takich mierników jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności,
- Zmniejszenia tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
- Corocznego przyrostu netto miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska;
- Spójności i efektywności działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- Zakresu i efektów działań edukacyjnych oraz stopnia udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych;
- Opracowywania i realizacji przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

11.4.2. Ocena stopnia realizacji Programu

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe.

Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm komponentów środowiska, dokonaną w ramach systemu monitoringu, ilustrować będą zaawansowanie realizacji Programu w skali rocznej i umożliwiać dokonywanie niezbędnych korekt na bieżąco.

12. Materiały wykorzystane w opracowaniu

1. Dane z opłat za korzystanie ze środowiska, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku
2. WIOŚ w Białymstoku - Informacje o stanie środowiska dotyczące gminy,
3. Program gospodarki odpadami dla powiatu zambrowskiego do roku 2015,
4. Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla powiatu zambrowskiego,
5. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Szumowo,
6. Strategia Rozwoju powiatu zambrowskiego,
7. Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego,
8. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego,
9. Program gospodarki odpadami dla Zambrowskiego Związku Gmin z 1997 r,
10. Program gospodarki odpadami dla Gminy Szumowo

13. Załączniki

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH ORAZ TECHNICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA.....	4
3. ROZWÓJ GOSPODARCZY.....	18
4. KIERUNKI ROZWOJU.....	22
5. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY SZUMOWO.....	28
6. ANALIZA SWOT.....	37
7. ZAMIERZENIA GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	40
8. ZADANIA WŁASNE GMINY.....	59
9. ZADANIA KOORDYNOWANE	60
10. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA I NAKŁADY NA REALIZACJE PROGRAMU.....	66
11. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU	69
12. Materiały wykorzystane w opracowaniu.....	77
13. Załączniki.....	77